Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5487/A

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5487/A

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5487/A

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5487/A

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5487/A

5487/A

E,14
6

D XVIII
16/2

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5487/A

68496

IOANNIS RIOLANI

PRÆLECTIONES IN LIBROS Fernelij Physiologicos, & de Abditis rerum caussis:

Cum breuibus Scholiis eiusdem Auctoris.

Accesserunt opuscula quædam Philosophica.

De primis rerum naturalium principiis libri tres
De anima mundi.
De fato.
De libero arbitrio.
De vtraque Dei prouidentia.
De Idæis & vniuersis.
An Deus & natura vnum sint.
An Deus sit primus motor vbi de ortu & interitu mundi.
An potentia sit prior actu.
An Deus sit actus purus.

PARISIIS.
Ex Officina Plantiniana,
Apud Hadrianum Perier, via Iacobæa,
M. D. C. I.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5487/A

WELLCOME
HISTORICAL
MEDICAL
LIBRARY

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5487/A

IOANNIS
RIOLANI
AD
FERNELII LIBRVM
de Elementis.

COMMENTARIVS.

PRAEFATIO
Ad Io. Mazilivm, Archiatrum Regium.

VIX dum emerſeram è ſubſelliis medicorum, & ſcholæ difficultates interrogando viciſſim & reſpondendo, toto biennio ſuperaram (medicorum decus Mazili) cùm de medicina docenda cœpi cogitare: Quærenti autem mihi quis autor potiſſimum deligendus eſſet, qui ſumma totius medicinæ capita, breuiter, & perſpicuè complexus eſſet nullus occurrit qui fœlicius hoc perfecerit, quàm popularis noſter Fernelius, quem propter ſingularem doctrinam ad imitationem mi-

hi ipſe à primis annis propoſui. Hic enim, vt ſcis, Philoſophiam exulantem veluti poſtliminio reuocauit, & rediuiuam excitauit: Cumque cæteri, ferè, ex lacunis tantùm haurirent & vix vmbram phyſicæ aſpicerent, Ille vnus ad ſolem oculos erexit, & fontes ipſos adiit, ex quibus amœniſſimos ſuæ medicinæ hortulos irrigaret: quæcunque ab alis omiſſa, vel negligentius tractata, vel copioſius diſputata ſunt, in artis corpus tam ingenioſè coegit, verbis tam bene lectis & ſignatis omnia docuit, vix vt ſcias in eius ſcriptis vtrũ magis admireris ſermonis elegantiam, an rerum ſcientiam: quibus in Remp. literariam meritis & officiis, noſtræ patriæ eſt laudi, exteris omnibus admirationi: auſimque hoc ad eius commendationem addere: vt Neocles in vterum matris Epicuri omnes atomos ſapientiæ vndique concurriſſe dicere ſolebat: Ita naturam rariores ſuas dotes in vnum Fernelium tam liberali manu profudiſſe, vt nihil habeat hæc ætas, quod antiquioribus ſeculis poſſit inuidere.
Hunc igitur præ aliis enarrandum ſuſcepi, nec non auxi commẽtariis quos in aliquot annos premo, ne audaciæ ſuſpicionem incurram: audax enim facinus molitur, qui tanti viri inuẽta illuſtrare, audacius, qui nouis illum conatur exornare. Interea hunc veluti emiſſarium in vulgus effero, vt ipſe poſt tabulam deliteſcens, coniiciam de cæteris quodnam ſperare poſſim iudicium: quem tibi imprimis nuncupo, non vt nominis tui fauore à Zoilorum ca-
lumniis

lumniis ſit tutior (neque enim curo quid quiſque dicat) ſed vt viris bonis & doctis, inter quos, vt ſol inter ſtellas, refulges, per te ſit cõmendatior, nemo Fernelio ſimilior: Vos cõmunis patria coniunxit, æqualis doctrina ad parem fortunam. & quem ſummum optare poteſt medicus, æqualem dignitatis gradum euexit. Horis ſucciſiuis, dum reſpiras à ſeuerioribus muſis, ſi ad hæc noſtra animum conuerteris, audentius cæteros quotidianis vigiliis cultiores emittam. Viue diu & vale.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5487/A

COMMENTARIVS DE ELEMENTIS,

Quid & quotuplex Medicina,

Sextus Empiricus aduersus Mathematicos.

Adiectio deficiẽtis, amotio exuperantis Hipp.

MEDICINA ἰατρικὴ primum dicta est ab ἰοῖς, id est, venenis, acsi tota in alexipharmacis consisteret: Cœpit tandem latiùs fundi, & ex subiecto, Ars salubrium, insalubrium, & neutrorum definiri. Ex fine: Ars sanitatis seruandæ, præseruandæ, vel restituendæ: Quam definitionem mirificè commẽdat Auenrois. Fiet tamen perfectior, & numeris omnibus complebitur vtriusque coniunctione, hoc modo: Medicina est ars quæ homines sanos seruat, neutros præseruat, ægros sanat. Inde medicinæ practicæ tres partes consurgũt, ὑγιεινὴ, προφυλακτικὴ, θεραπευτικὴ, (qua pharmaciam & Chirurgiam conprehendo) omnibus communis est διαιτητικὴ, quia tam sanis & neutris, quàm ægris necessaria: quibus si theoriam vt rationem experientiæ adieceris, medicinæ corpus perfeceris: Appello medicinam contenplantem, quæ hominis naturam & affectus considerat: quæ naturam, Physiologia dicitur, quæ affectus, Pathologia: huic subsunt Aitiologia, quæ affectuum causas, & σημειωτικὴ, quæ eorundem signa exponit. Verùm, quærat ali-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5487/A

aliquis, in his partibus medicinæ docēdis quis ordo tenendus? Reſpondeat Galenus: Omnes philoſophi qui propter naturæ ſcientiam olim ſapientes dicti ſunt, vno conſenſu affirmant, non eſſe accedendum ad curationem morborum non cognita prius humani corporis natura, quam Phyſiologia ex profeſſo exponit. Nō enim hic ſcientia eſt corporis naturalis, ſed humani corporis anguſtiis circunſcripta: nō quatenus mobile vel naturale, ſed qua ratione eſt ſanum vel ægrum. Sic ergo finiatur: Phyſiologia eſt ars quæ hominis ſani vel ægri continentia, contenta, & impellentia contemplatur: appello continentia, partes & earundem elemēta, ex quorum miſtione emergūt temperamēta contenta, verò humores, Impellentia, ſpiritus & facultates: facultas enim impellit, ſpiritus impulſionis miniſter eſt: His veluti finibus vniuerſa Phyſiologia concluditur, de quibus ordine diſſeremus ducto initio ab elementis.

6 cap. 1 Methodi.

GAlenus duobus modis medicinam docuit, copiosè, & compendiosè, ea enim quæ infinitis libris diffuse scripserat, in compendia contraxit. In arte parua, libro de constitutione artis, in libellis Isagogicis duobus libris ad Glauconem: vt quemadmodum Cosmographi vniuersi ambitum exigua tabella concludũt sic totius medicinæ rude quoddam exemplar ob oculos poneret. verum in istis compendiis plurima desiderantur, Asiatico enim Galeno non facile fuit tã multa paucis complecti: Fernelius medium tenuit docẽdi modum, neque enim tam prolixus est quam Galenus in macrologia, neque tam concisus quam ille fuit in micrologia: Attamen medicinæ corpus omnibus partibus completum non reliquit: nam in eius medicina ὑγιεινὴ desideratur, neque simioticem omnibus numeris absolutam dedit, quia prognosæos vix meminit in qua præcipua laus & perfectio medicinæ: neque diagnosim satis accuratè explicauit, quandoquidem dignotio morborum non tantum ex pulsu, & vrina sumitur, sed etiam ex deiectionibus, sputis, sudoribus, respiratione: quorum nullam fecit mentionem: quinimo criseωm & dierum criticorum non meminit, quibus nil occurrit in docenda & facienda medicina frequentius: hunc defectum suppleui in medicinæ compendiis. Instat vt de medicinæ prestantia aliquid premittam proemii loco: Artes autem potissimum commendantur a subiecto vel a fine. Atqui homo est subiectum proprium & adæquatum medicinæ, subiectum reductionis in cuius gratiam de mixtis omnibus, mineralibus, plantis, animalibus, & eorum partibus, in artis progressu disseritur, quo nihil habet præstãtius mundus sublunaris, est summum naturæ opificium, animal plenum cõsilii & rationis: Solus discurrit, solus numerat, solus habet manus, instrumenta sapiẽtiæ, solus est erecto in cœlum vultu, vt solus cœlos & cœlorũ motorem contempletur. finis sanitas: quam qui negat esse rem prætiosissimam, inquit, Hippocr. non sapit.

Quæret hic aliquis, ad quam partem medicinæ pertineat doctrina simplicium: An debet venire ad scholã medicorum candidatus medicinæ, iam instructus historia plantarum, animalium, & fossilium? Physici enim

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5487/A

vt Arist. & Theo. hanc materiã accuratè descripserũt: vt autẽ Plato præ foribus suę scholę inscribebat nemo huc ingrediatur ignarus geometriæ, ita possunt medici eos qui suæ artis mysteriis initiari cupiunt statim in limine admonere, Nullus imperitus physicæ huc ferat pedem. Vbi enim desinit physicus, incipit medicus: medicina est ars subalterna physicæ: primo quia conclusiones physicæ sunt principia medicinæ: Quæ demonstrauit physicus medicus assumit, tanquam certa & indubitata: Secundo: quia subiectũ medicinæ est tãtum particula subiecti physici, nempe corporis naturalis: An potius corpora physica considerant medicus & physicus, sed ratione longe diuersa: physicus absolute & per se, medicus prout sunt alimenta, aut medicamenta, in libris simplicium considerantur vt medicamẽta, in libris de alimẽtis boni aut mali succi, vt alimenta. Fernelius in physiologia eorum non meminit, sed in libris Therapeuticis de omnibus qua ratione prima, secunda, tertia aut quarta qualitate nos afficiunt copiose tractauit.

DE ORIGINE ET ANTIQVITATE *medicinæ pauca obiter.*

ALiud est remediorum, aliud medecinæ originem quærere: Remedia enim connata sunt mundo: nam quid aliud est mundus quam sylua remediorum? Quocunque te vertis occurrunt infinita remedia: Nihil est quod homo non referat ad vsum suæ vitæ. Cum itaq; materiæ ineuitabili necessitate sit obnoxius morbo, partim quod constet naturis contrariis, partim quod illum circunstat aër, qui contrariarum qualitatum vicissitudine illum immutat: Natura autem belluas doceat suos morbos curare, quis dubitet non tantum illa magistra, sed etiam suadente ratione primos parentes quoties morbis vexabantur, toties ex isto penu promsisse remedia? Natura, quæ φιλάνθρωπος perhibetur, bestiis patefecit remedia, hominem celauit? profecto quo propius primi parentes ad originem mundi accedebant, eo paucioribus morbis torquebãtur; & remedia habebant puriora, vt pote elementorum mutua transmutatione minus inquinata

nata, eaque acutius quam nos agnoſcebant.

Credibile eſt ipſos pariter dictiſq; iociſq;
Altius humanis exeruiſſe caput.

Sed quis eorum tantam remediorum copiã primus in artem redigerit non eſt facile diuinare. Attamen veriſimile eſt Ægyptos longe ante Græcos medicinam excoluiſſe, illi enim ab Ariſtotele omnium bonarum artium primi inuentores perhibentur: Artes autẽ quædam ſunt neceſſitatis, vt effectiuę, aliæ commoditatis, vt actiuæ, aliæ honeſtatis vt contemplatrices: medicina ſi vſum ſpectes eſt effectiua proinde neceſſaria, itaque probabile eſt illam ab Ægyptiis primum fuiſſe inuentã, Accedat amœnitas cœli, & ſoli fertilitas, luxuriat enim Ægyptus copia plantarum, quæ illos, operũ naturę diligentiſsimos ſcrutatores, ad ſui ſtudium inuitabat: neque dubito ante Æſculapium Gręcis cognitam fuiſſe medicinam, ſed primorum medicorum periit memoria, propterea quod non fuit ſcriptis mandata: Græci ab Æſculapio primam originem medicinæ repetunt, quod nullus qui prior in ea excelluerit hiſtoriarũ fide celebretur: Hippocrates remedia quæ ab illis acceperat primus in artẽ coegit, & ſingulis morbis ſingula remedia accõmodauit, propterea non immerito primus autor medicinæ perhibetur.

Partium multiplex diuiſio. Cap. I.

Diſſeritur primùm de parte quia elementum eſt pars mixti.

Qvinto philoſophię ea propriè dicuntur vnũ, quorum eſt vna ſubſtantia, continuatione, forma, vel ratione: vt autẽ mundus cauſa partiũ, cũ primarũ, cœli ſcilicet & elementorũ, tum ſecundarũ, ſeu mixtorum, varius admodũ & diſsimilis apparet: omnino tamen & perfectè eſt vnus. Ita corpus humanũ, partib⁹ penè infinitis diuiduũ & multiplex, earũ harmonia, continuatione, atq; etiam vnione formæ, vnum eſt & ſimplex.

Partes verò ſunt homogeneæ vel heterogeneæ, ſi mauis, ὁμοιομερεῖς, vel ἀνομοιομερεῖς, ſimilares, aut diſsimilares. Similares vocantur, quæ in ſimiles, eiuſdẽmq; rationis partes diuidũtur. Natura ex elementorũ varia miſtione homogeneas primũ facit, deinde ex illis heterogeneas. Artifex verò compoſitum in heterogeneas primũ diuidit, deinde in homogeneas in quibus quoniam

niam diſſectio conquieſcit(ſunt enim primæ partes totius integrantis) humani corporis elementa non rarò nominantur.

Diuiduntur etiam in ſimplices & compoſitas: hæ vt notiores ſunt nobis, quia primùm ſenſibus occurrunt, ita dignitate priores: Natura verò, cauſa, origine & tẽpore, ſecundæ, quia ex ſimplicibus veluti ex materia conflantur. Vnde ſoluitur illa quæſtio: An actio prius & potius conueniat parti ſimilari quam diſſimilari, ſimplici an compoſitæ: quia enim, vt materia ad formam, ſimilaris refertur ad diſſimilarẽ, functiones primò per ſe diſſimilaribus conueniunt.

Sunt qui aliter partes diuidunt in organicas & ſimilares, quibus ego ſic reſiſto. Membra eiuſdem diuiſionis, quia contraria & ex aduerſo poſita, numquam ſimul de eodem affirmari poſſunt. Atqui eadem pars, vt vena, cauſa materiæ, ſimilaris (materia enim ad ſenſum ſimplex & ſimilaris eſt, cùm re vera ſit compoſita ex diſſimilibus naturis) ratione figuræ eſt organica, ſola enim conformatio facit inſtrumentum. Malè igitur partes his differentiis diuiduntur: diuidendæ ſunt potiùs in organicas & informes, nil enim refert ſi organicam dixeris an formatam, quia inſtrumentum, ſiue ſit artis, ſeu naturæ, in alterius vſum deſtinatur: proptereáque Ariſtoteles illud docet definire vſu & officio potiore, vt manum apprehendendi, linguam non guſtandi (hoc enim vilius eſt) ſed loquendi inſtrumentum. At vſus requirit materiam certo modo conformatam, quo ſublato deſinit eſſe inſtrumentum. Sunto igitur partes organicæ aut informes. Poſſunt etiam partes diuidi ex materia in ſpermaticas & ſanguineas. Ex officio, in communes & priuatas: appello priuatas, quæ ſibi natæ ſũt: Communes quarum publicum eſt officium, vtile ſpecici, vt teſtium, vel indiuiduo, eique vel toti: vt cordis, hepatis, cerebri, vel alicui tantum parti, vt venæ meſenterii, hepati: illæ, partes principes dicuntur, hæ, principum miniſtræ: quæ diuiſiones ſunt huius artis magis propriæ, quia ſuperioribus corpus phyſicũ, his hominis corpus diuiditur.

Di- *ne*

SCHO-

SCHOLION.

Physiologia est scientia rerum naturalium: Appello hîc res naturales, non quæ natura constant, hoc est materia & forma, sed quæ hominis naturam constituunt: In his primas tenent elementa, primæ & simplicissimæ partes mixtorum, Propterea pars diuiditur primum deinde definitur: Sed cur diuiditur priusquam definiatur? quia omne omonymum prius diuidendum est quam definiatur: partis autem nomen est omonymum, quia proprie pars est totius integrantis, per similitudinē transfertur ad totum vniuersum, vt est quarto metaphysicæ: Aristoteles diuidit in similares aut dissimilares: Auicenna in simplices & compositas: Fernelius in organicas & informes (conformatio enim instrumentum facit) An reciprocantur istæ diuisionet, ita ut similares omnes sint simplices & informes vicissimque omnes informes simplices & similares? Minimè vero inquit Fernelius, quia, exempli gratia, vena est pars similaris, & ad sensum simplex, conformata tamen, instrumentum quippe distribuendi sanguinis: Omnes quidem dissimilares sunt compositæ & conformatæ, non vicissim omnes conformatæ, sunt compositæ & eterogeneæ.

Quid pars. Cap. II.

Quia de partium diuisione satis multa diximus, priusquam ad elementorum doctrinam accedamus, dissoluenda sunt quæ de partibus in scholis solent disputari. Constituenda est autem definitio pro fundamento quæ sit breuis, hoc est cuius nulla sit particula, quæ nō habeat aliquod secretionis momentum & definitum possit ab aliquo separare: quæ sit etiam adeo clara & perspicua, vt suo lumine omnes falsitatis tenebras discutiat, eiusmodi erit si definiatur: *Corpus toti cohærens, communiq; vita coniunctum & ad illius functionem, vsúmue comparatum.* Corporis enim nomine excluduntur spiritus, quia hîc corpus solidū & dimensum requirimus, cui Platonici opponunt πνευματικόν, quo dæmones corporeos esse dicunt.

Humores, corpora quidem sunt dimensa, nonnihilque

quæ habent eminentiæ & soliditatis, sed naturam habent fluentem, non cohærentem.

Quæ toti adnascuntur, vt tophi, verrucæ, cohęrent certè, sed non participant vita: quę quidem licet sit cõmunis tumoribus præter naturam, quia tamen incommodant potiùs corpori, quàm vsum vllum præstent, partiũ nomine non censentur: quo enim tempore partes suo vsu & agendi facultate priuantur, deponunt nomen partis, nec nisi homonymωs antiquo nomine appellantur.

Dicet aliquis, Arist. Galenus & Auicenna, aliquando spiritus & humores appellant partes: An latiùs vsurpant nomen partis pro eo omni, quod ad vitam necessarium est, cùm tamen id solum, quod constituit, mereatur nomen partis? An potius partes quidem sunt corporis, non corporis viuentis? vt enim partes substantiæ, substantias esse necesse est, sic partes corporis viuentis viuere, quasi verò, dicet ille, anima non sit vbique tota, proindéque per humores & spiritus effusa: Respondendum, illis non vt subiectis, sed vt instrumẽtis inesse, nec essentiam suam, sed vim duntaxat & qualitatem illis impertiri: Si mauis, membrum definietur: pars solida corporis viuentis, quatenus sanabile: solido enim humores & spiritus excludentur.

De pilis & vnguibus noua suboritur quęstio: accretio enim & nutritio sunt motus animæ, quia calor dum conatur sese propagare & amplificare, nullum in agẽdo teneret modum, nisi à meliore & ordinatiore causa eius impetus sisteretur: At quidam sunt fines accretionis in vnguibus & pilis, vt in aliis partibus, anima igitur illis alimentum suggerit, & dat incrementum, proindéque sunt partes corporis viuentis. Respondendum, illa per additionem nutriri & augeri, non aliter quàm accrescit aceruus, aut elementum appulsu nouæ & congeneris materiæ, qui modus accretionis non est verior eo qui fit per inflationem, quo vtres, mare, hydrops, augentur: Vera enim accretio fit penes omnes dimensiones simul, estque consequens nutritionis, nutrimur enim alimenti substantia, augemur eiusdem quantitate: at humor excrementitius, non est alimen-

Arist. 2. de anima contra Empedoclem.

alimentarius. Cùm ergo constet pilos & vngues nutriri excrementis, illos neque propriè nutriri, neque accrescere fatendum est. Nónne vides vt ægris ab humorum copia, quinetiam mortuis, vngues & pili solito lōgiùs accrescunt, languida aut intermortua natura, ideóque hoc non naturæ, nedum animæ opus esse? quibus si peruicax aliquis sibi non satisfactum putat, ille discat ex Galeno, pilos & vngues, quia corpori non constituendo, sed iam constituto adueniunt, cum adiuncto partes postgenitas, vt cristam galli, non propriè & simpliciter partes appellari. Aut non esse partes corporis sanabilis, quia sponte cadunt, tunduntur, raduntur, quin eradicantur, sine vlla offensione corporis.

Pili & vngues sunt operis veluti parerga, ex humoribus enim resiliũt vt ex incude fauillæ, aut fuligo ex camino.

Altera quæstio mouetur de medulla: Sítne pars corporis viuentis. Spinę quidem medullam, quia eiusdem est naturæ cũ cerebro (illa enim aut à cerebello vt placet Galeno, aut à cerebro ipso, vt contra Gal. contendit Vesalius, exoritur) nec tantum animata est, sed motoriorum neruorum principium, nemo partem esse dubitauerit: sed quę cauitatibus ossium tam maiorum quā minorum includitur, quoniam illis est pro alimento, nil autem quod nutrit, pars est eius quod nutritur, quia partem manere oportet, alimentum verò facessit in substantiam nutriti, non meretur nomen partis: Si cui fortè videatur excrementum potius quàm alimentum, eámque nil aliud putet quàm reliquias alimenti in sinũ ossis à natura reconditas, vt illud alioquin siccius humectet & molliat, ne tam facilè frangatur: Ille cogitet secum, quàm sit similis ossi, illique nutriendo conueniens: Nec obstet, quòd medulla sit calida & humida, os frigidum siccum, quia alimentum primo dissimile, alteratum, quàm mox fit simile. Verùm sit excrementũ sanè, eritne potius inter partes numeranda? De adipe idem controuertitur: Cum enim fiat ex meliori portionis sanguinis vt placet Arist: hoc est ex pingui, oleosa, leui, & tenui, vt est apud Galenum 2. de temp. à nonnullis in partium catalogum refertur, quia tamen cogitur frigore, pars autem, naturæ & caloris opera consurgit, inde videtur eximenda. Enimuero si humor in venis restitans, quia non cohæret, sit indignus nomine partis,

Lib. 7. cap. 4

2. de part. animal. c. 6. & lib. 3. cap. 9.

quo

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5487/A

quo iure adeps extra venas frigore concretus parserit? Accedat quod nutrit partem non esse, adipe autem vt & medulla per inediam partem nutriri: tum partes omnes circumscriptas esse, adipem & medullam minimè. Sed hæc plus satis de partibus, ad institutam disputationem de elementis iam aggrediamur.

SCHOLION.

ID omne quod integrat & constituit totum, generali significato meretur nomen partis, quo sensu Hippocrates corpus humanum resoluit in continentia, contenta & impellentia: partes, humores, & spiritus: Fernelius, vt excludat contenta à sensu & Catalogo partium, definit partem: Corpus toti cohærens, cōmunique vita coniunctum & ad illius vsum comparatum: humores quia non cohærent toti, videntur indigni partis nomine: nisi forte crystallinus pars oculi censeatur: excrescentiæ, vt verrucæ, & quæcumque toti inutiliter ædnascuntur, non potius sunt partes corporis quam fungus arboris, communi vita non participant, quia non nutriūtur communi alimento: idem est Aristoteli viuere quod nutriri: Pili etiam non viuunt, quia eodē modo, hoc est excrementis nutriuntur: neque proprie & secundum omnes dimensiones simul accrescunt, sed in longum duntaxat, per appositionem, vt lapides: veruntamen quædam partes videtur datæ ad ornatum, vt pili, aliæ ad commoditatē, vt vngues, ad minima quæque apprehendendum: aliæ ad necessitatem, vt cor & pulmo: & Galenus inter morbos partium enumerat affectus pilorum, vt alopeciam, canitiem, caluitiem: Cæterum dubium est si mortuis pili crescant: Quibusdam enim placet ita videri, quod carnis mole detumescente pili ad radicem vsque detegantur: Aliis placet extremo naturæ conatu à calore & spiritu multam fuliginem excitari, quæ foras expulsa, pilos auget: siue medulla sit excrementum, siue alimentum, non mæretur nomen partis.

Quid

Quid elementum & quomodo differat à principio.

CAPVT III.

2.deplacit. ELementum Galeno: est prima & simplicissima pars eius cuius est elementum. Aristot. minima
3.de cœlo. pars mixti indiuidua specie. Fernelio: Corpus simplex ex quo quidque primũ constituitur. quia corpus, differt à principio, quia simplex, à parte similari, necnon à semine & sanguine, quæ aliquando Galenus nostri corporis partes appellat & elementa: Appello simplex, non tantum immistum, sed etiam specie indiuiduum: est autem indiuiduum specie, quod in partes specie differentes diuidi non potest. An non, quærat aliquis, elementum in materiam & formam diuiduum? At illa differunt specie: Respondendum, elemẽtum ratione quidem in materiam & formam diuiduũ & separabile, vtriúsque enim in elemento sua & separata est ratio, materia perpessionis, forma actionis est causa, nunquam tamen separatim, vt elementa extra mixtum, existere: atque vt breuiùs & faciliùs dicatur. Elementa actu, principia sola ratione sunt separabilia: Mixtum in sua elementa tandem soluitur, elementum in sua principia nunquam, nisi mentis opera, quæ vtriúsque distinctas rationes & essentias differentes apprehendit. Ne mireris autem, si Galenus passim abutatur nomine elementi, illius enim non est vna acceptio, vt ab Arist. quarto Philosophiæ explicatur.

SCHOLION.

ELementa sunt primæ partes mixtorum, quia in illa postremo resoluuntur: Ex iis autem vnumquodque primum constituitur in quæ postremo dissoluitur. Quidni in materiam & formam? quia ratione sola comprehenduntur non sensu: est aer sensibilis in quem abit quidquid est aerium in nobis; est terra, cui redditur quod terrenum est: non est materia prima in quã occidat singularis quæque materia: est communis & sola ratio-

ne

ne in singulis concipienda: Intelligitur, non sentitur: Imo verò spurio tantum intellectu percipitur, vt est primo physico, quia tantum per similitudinem quam habent res naturales cum artificialibus.

Quot sint elementa & quæ sit cuiusque qualitas naturalis. CAP. IIII.

MVndus inferior duabus causis assiduè commutatur, necessitate, & quia melius: quoniam enim solus Deus est per se, cætera per Deum, permanentiora sunt, quia sempiternitati viciniora, quæ ad illum propius accedunt: mutabiliora verò, quæ ab illo longius absunt: at sublunaris mundus ab eo distat longissimè, omnium igitur maximè mutabilis: deinde cœlestis, minimè omnium supracœlestis & intelligibilis, nouem distinctus Hierarchiis, quarũ melior illa est & diuinior, quæ principio perfectionis propior. Ille ipse opifex vniuersi, confusionem detestatur, estque autor ordinis, ordo autem describitur priori & posteriori, quare ad decus & perfectionẽ vniuersi, quin ad prudentiam & maiestatem opificis, quæ cernitur in operis varietate, quasdam partes mundi priores proindéque constantiores, alias posteriores, eásque mutabiliores & ignobiliores esse conueniebat: Hinc cœlo supposita materia loco tantum mobilis, elementis propter adiũctam priuationem, transmutabilis. Hinc datæ sunt cœlis concordes, elementis discordes formæ, quia enim non patitur simile à simili, alioquin idem ageret in semetipsum, quia nihil est similius quàm idem sibi ipsi: elementarem verò mundum transmutari oportuit, ex contrario coagmentandus fuit. Prima autem contraria sũt forma & priuatio, sed quæ sint rerum omnium cõmunia, neque sensu, sed ratione talia esse cognoscantur. Prima repugnantia ad sensum perspicua, illa est, quæ primo & communi sensu, nempè tactu, percipitur: tractabiles primæ qualitates sunt: Calor, frigus, humor, siccitas: illæ igitur medico prima erunt contraria, non absolutè, inquam, sed ad sensum prima. Ex quibus iam non erit difficile numerum elemento- *Arist. 9. sapientiæ.*

rum inuenire : Natura enim primas qualitates vt locis ſeclusit, ita ſubiectis ſeparauit. quatuor duntaxat qualitates primæ, Calor, frigus, humor, ſiccitas, totidem igitur erunt illarum prima ſubiecta. Primum calidum, ignis, primum frigidum, aqua, primum humidum, aër, primum ſiccum terra: appello primum calidum, cui calor primò, per ſe ineſt & quia tale, hoc ſi calidiſsimum, aut abſolutè calidum appellâris diuerſis verbis idem planè dixeris. Quo fundamento, illa quęſtio à Stoïcis contra Peripateticos tanta contentione pugnata de aëris & aquæ prop riis qualitatib⁹ facilè componetur.

Quæritur aerne: an aqua ſit primum frigidum.

Stoïci tribus argumentis contendunt aërem eſſe frigidiſſimum: Primò: quia maximè omnium refrigerat, etiam inſufflatus, aut flabello ventilatus, cum cætera incaleſcant motu: quam refrigerandi vim tum potiſſimum manifeſtat, cùm per maximos æſtus temperat ardorem cordis. Secundo: quòd illa qualitas ſit naturalis, quę permanet cæteris abiectis, at aer ſponte refrigeſcit, cæteris qualitatibus depoſitis tanquam aſcititiis & alienis: quæ duo argumenta in aquam potius quàm in aerem conuenirent. Tertiò, ſanè potentiori, quod in media regione, vbi aer ab omni contagione liberior, ſit frigidiſſimus. Peripatetici reſpõdent medium aerem, ex accidenti tribus cauſis eſſe frigidum, propter antiperiſtaſim, propter quietem, & propter vapores eo aſsiduè concurrentes: eſt autem vapor, aqueus, vt exhalatio, aeria: Opponunt autem Stoïcis inuicta duo argumenta. Prius, quòd nunquam natiua qualitas ſuum ſubiectum in aliam naturam permutet, ſed conſeruet potius & ab externis iniuriis defendat: Atqui frigus cogit aerem & in aquam transformat, nõ eſt igitur illius propria qualitas. Poſterius, quod calidus ſit, nõ ergo frigidus: Calidum eſſe, ſic demonſtrãt: effectus retinet naturam ſuæ cauſæ, atqui aer fit à calore, aqua enim calore rarefacta, aereſcit, vt aer frigore denſatus, aqueſcit: aqua igitur primum frigidum, aer primum humidum iudicetur. Sed enim, natura nõ coniungit contrarium contrario, ſed vtrique medium interponit, aer autem calidiſsimo igni contiguus eſt,

non

non est igitur frigidissimus. Si quis resistat, eo quod aqua magis humectat, aer refrigerat: Respondendum: humorem & siccitatem, cum sint qualitates patibiles & materiales, quippe cum ex his vt materia constent mixta omnia, perspesione definiri, non virtute agendi. Nam si quod magis humectat sit primum humidum, pari ratione quod magis calefacit, erit primum calidum: atferrum candens maxime calefacit, quia vis caloris augetur in materia solidiore, quod in aqueo humore peræquè perspicuum est, humectat enim magis quàm aer, causa densioris materiæ, non formæ, humidum autem est quod difficilè sua, facilè aliena superficie circumscribitur: atqui eiusmodi est aer, tenuis enim cum sit & cuncta rerum permeabilis, difficillimè suis terminis continetur: quia autem facilimè cedit, & quamuis in partem ducitur, ad continentis figuram sese vltrò accõmodat, quadrati cubili quadratus aer, rotundi, rotundus. Contrario modo siccum definitur, quod suis terminis facilè continetur, alienis difficilimè: quo modo, quis ignem dixerit siccissimum? siccat quidem magis quàm terra, sed calore, non siccitate, si mauis, quia calidus, non quia siccus, siccant enim calida humoris tantum desiccatione, terra per se & quia talis, quare etiam si energeiam spectes, erit absolutè sicca: Vnicum autem siccissimum, quia non potest affectio propria differentibus specie subiectis primò per se conuenire. Verùm pergamus, & quaternarium elementorum numerum altero argumento concludamus.

Bilis magis calefacit quã spiritus, qui perhibetur calidißimus, quia πρῶτον δεκτικὸν caloris.

Ignis non est siccißimus sed terra, quare partes in quibus abundat, temperamento dicuntur siccæ.

Vnum est absolutè leue in summo, alterum absolutè graue in imo, duo interiecta, comparatè grauia & leuia: appello absolutè graue, aut leue, quod vbique tale est: Vbiuis fuerit ignis, nisi violentia teneatur, in superum euolabit, terra vndequaque in inferum deuoluetur, at aqua in terra leuis est, & sponte ascendit, alibi, etiam in suo loco, grauis: aer in sua regione, multò potius in loco supero grauis, alibi, leuis, quod experientia tibi manifestum euadet, si vnum vtrem inflaueris: non enim innatabit tantum aquis, sed etiam

Hoc argumento patet summũ aerẽ non esse ignẽ elemẽtarem.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5487/A

grauia pondera sustinebit: In aëre verò si cum altero inani æqua lance libretur, præponderabit:non alia ratione,nisi quod est plenus aëre, aër autem in suo loco grauis,quia humidus,humor autem grauat. His qualitatibus non differunt inter sese quatuor elementa, neque enim differt terra ab aqua,quia illa sit grauior,nec aër ab igne quia ille sit leuior, quoniam intensio & remissio non pariunt differentes species,sed quia calida, frigida, humida, sicca, quæ sunt specificæ & essentiales qualitates, quarum causa elementa transmutantur, fiuntque partes mixtorum. Vbi licet admirabilem naturæ prudentiam contemplari,quia enim transmutantur facilius quæ symbolo qualitatis communicant, sic qualitates dispensauit:vt quæ continenti inest eminenter,leuiter & remissè contento,inferioriue conueniat. Ignis calidissimus,aër calidus,aër humidissimus, aqua humida, aqua frigidissima, terra frigida.

SCHOLION.

Physicus duobus modis considerat elementa, primo, prout sunt partes mundi, secundo vt sunt partes mixti: sunt autem partes vniuersi, prout certum situm & ordinem in illo obtinent: Atqui prout sunt grauia aut leuia certum locum obtinent in vniuerso: absolutè leue in summo, absolutè graue in imò, comparatè grauia & leuia in locis intermediis: Quæcunque enim hic sunt leuia, natura duce tendunt sursum quẽadmodum grauia deorsum. Plato graue & leue non definiuit motu, vt Aristoteles, sed quiete. Graue enim definiuit, quod quiescit in imò tanquam in loco proprio: leue quod in summo: partes quidem mouentur vt reuniantur toti, sed totum ipsum quiescit, quia non appetit alium locum: hæc consideratio planè est physica: Considerantur vero à medicis qua ratione sunt calida, frigida, humida,aut sicca: quia considerantur vt partes mixtorum, miscentur autem, nõ quia grauia aut leuia, sed qua ratione calida aut frigida: Graue enim & leue qualitates sũt materiales, calidum & frigidum formales.

Qua-

Quatuor elementa concurrere ad fabricam nostri corporis. CAP. V.

VT pistor ex farina aqua subacta panem, figulus ex argilla molli poculum effingit, sic natura ex terra humore aqueo persusa res suas facit. Illa enim terrenam siccitatem, in pulueres alioquin dissipabilẽ, humore veluti glutine continet: vicissimq́ue humorẽ per se naturáque sua fluẽtem, terra veluti repagulo cohibet & sistit: Hinc poëtæ fabulantur, Prometheum (quem Platonici Dei prudentiam interpretantur) primum hominẽ ex luto produxisse) Atqui mutatio omnis est à contrario, quare cùm ignis repugnet aquæ, aër terræ, quatuor elementa ad hominis fabricam oportuit conuenire. Nónne vides vt cadauer aërij primum & oleosi, deinde aquei humoris exsiccatione cinerescit? exsiccatur autem ignei caloris efficientia, ergo vt in dissolutione quatuor elementa sunt manifesta, sic eadem ad compositionem concurrere & congredi non est dubitandum. Hoc specialius ita demõstremus: Iis constamus, quibus nutrimur, nutrimur autẽ mixto, non vno & simplici elemento, nutriunt quidem aquea, vt vinum, non aqua, multo minus si pura & immista esset. Adhæc, semen vtero conuenienter exceptum, ex sanguine fœtum efformat: quando sanguinẽ dicimus, quatuor humores significamus, nec refert si sanguinẽ aut quatuor humores dixerimus: humores quatuor fiunt ex alimento percocto, alimentum mixtum est & quatuor elementis temperatum, ergo quatuor elemẽta, vt nutritionis, ita generationis nostræ sunt primordia. Quod Hipp. διὰ ἀδυνάτου consectarióque absurdo ita demonstrauit. Si homo constaret vnico elemento, non doleret: quidni? quia dolor est tristis sensus Galeno; Peripateticis, solutio cõtinui cum sensu: at sensus insidet sensorio: quod certo modo oportet esse temperatum. Continuum sunt qui interpretantur συγχεῖον, vt sit dolor διάλυσις συγχείσεως solutio permistionis.

Vos aqua, vos tellus cunctos aliquando tenebit. Homerus: eò enim redeunt omnia vnde primũ exorta sunt.

Arist. lib. de sensu.

Gal. lib. de plenitud. cap. 10.

Lib. de homin. nat.

SCHOLION.

Probabilius est perfectè quam imperfectè mixta concursu quatuor elementorum generari: Atqui meteora quamuis imperfectè mista constant quatuor elementis, etiamsi vnum manifeste dominetur, vt aqua in pluuia, aer in vento: Ergo ad constitutionem hominis, perfectißime mixti, omnia concurrũt.

Item partes humani corporis, quæ lam sunt calidæ, vt sanguineæ, hepar, lien, musculus, caro omnia: aliæ frigidæ, vt exangues, albæ, spermaticæ: Aliæ humidæ vt cerebrum, adeps medulla: Aliæ siccæ vt ossa. Atqui à qualitatis elementaris dominatu tales perhibentur: Accedat duo esse principia nostræ generationis, semen & menstruum: atqui sanguis, substantia aqueus, ratione fibrarum est terrestris semen ratione caloris & spiritus igneum magis & aerium est, vt mittam humorem pinguem potius aerium esse quam aqueum: Ergo hoc sit ratum, hominem constare quatuor elementis: Argumentum Hipocratis non concludit quatuor esse elementa, sed plura vno: Dolor enim fit perpeßione, patitur autem vnumquodque à contrario, proinde homo, cum sæpe doleat non tantum ab externa sed etiam ab interna causa, contrariis naturis constat: Adde dolori, vt & morbo, contrarium opponi remedium.

Elementorum substantias, non tantum vires in nobis inesse. Cap. VI.

Nostrum corpus constare quatuor elementis, grauibus rationum momentis euicimus, instat vt mixtionis modum exponamus: Prius tamen inquirẽdum est in eorum opinionem: qui elementorum dũtaxat qualitates in nobis remanere existimant, qui ne videantur damnari indicta causa, primum proponam eorum argumenta, deinde singulis ordine respondebo. Elementa, inquiunt, Hipp. appellat. Calidum, frigidum, humidum, siccum, quasi verò concretis accidentium nominibus subiectum cum affectione non includatur: equidem calor abstracta est qualitas, at Calidum, calorem, in subiecto significat, quod etsi varium est & multiplex, vnum tamen absolutè primum, cuius participatione cætera sunt calida. Vrgent alio argumento: etiam in vniuerso, non extat vllum elementum purum, quomodo igitur integra & cum suis

Calidum & ignis sunt vnum, humidum & aer, eadem, quia absolutè humidum idem quod humidißimum.

ſuis formis ingrediuntur mixtionem? Certè media extremorum contagione infici non negarim, ſed extrema nō video quid obſtet eſſe pura. Terræ quidem exterior facies imbre perfuſa madet, in ſalutem animantium, ſed in centro credibile eſt, illam eſſe ſicciſſimam & grauiſſimam. Ignem quoque contiguum Lunæ leuiſſimum eſſe, tenuiſſimū & calidiſſimum. Hinc enim eſt, cur neque luceat, neque vrat, quia ad vtrumque opus eſt denſitate. Nam rara quia non habent partes vnitas (virtus autem diſperſa minor eſt quàm vnita) ſunt inefficacia, aut certè minus actuoſa. Aſpicis vt aſtra ſuo ſplendore ſunt conſpicua, reliqua cœli parte occulta? Viden, vt ſtipulę imbecillior ſit calor quàm tigni, flammæ, quàm carbonis? Verum faciamus omnia eſſe inquinata & confuſa, ſingula tamen ſuis rationibus ſunt diſtinguenda, aliáque ignis, alia aquæ natura neceſſariò eſt concipienda. Obiiciunt poſtremo, mixtione ſingulorum formas vaneſcere, ſolas qualitates reſeruari: Verumtamen ſingula elementa per mortem redeunt in priſtinam naturam, repetúntque ſua loca, quod non poſſunt abſque formis: illas igitur habebant in mixto, non actu quidem, ſed potentia: quomodo inſunt quatuor humores in maſſa ſanguinis, dicitur enim ineſſe actu, quod definite & ſeparatim ineſt: at elementorum formæ in mixto ſunt indiſtinctæ & indefinitæ, inſunt igitur, ſed potentia ſola.

Aſtrū quia denſi[illegible]r pars ſui orbis, videtur.

Quid actu, quia potentia ineſſe.

SCHOLION.

PLacet Ariſtoteli elementa miſceri ſecundū qualitates, Galeno, & Stoicis penes ſubſtantias, quia primæ qualitates ſunt accidentia quæ ſine ſubiecta materia ſubſiſtere nō poſſūt: Mixtionis hic eſt modus: Terra eſt baſis omnium, totam terram aqua ſubit & ab illa vndique perfunditur: vtrumque permeat cuncta rerum permeabilis aer: Omnia quoquouerſum peruadit ignis ſicque nulla mixti particula manet immiſta: deſigna acu quam voles particulam, omnium elementorum mixtione conſtabit: Quod ſi lynceis eſſemus oculis, quando fit mixti diſſolutio, videremus ſingula eo reuerti vnde profecta ſunt: Terram terræ reddi: aquam aquæ: hoc autem

non possunt absque substantia. Imò vero substãtiam cuiusque elementi dicimus reuniri toti: neque propterea secundum substantias miscentur elementa: quia miscentur alteratione praecedente, alterantur actione & perpessione mutua, agunt inter sese & repatiuntur vicissim non substantiis; substantiae enim nihil est contrarium, sed qualitatibus, quarum causa inter sese pugnant. Ignis non repugnat aquae, quia ignis, inquit, Aristoteles, sed quia calidus: Quid multa! etiamsi tota totis elementa misceantur, tamen substantiae ipsae ratione qualitatum miscentur, quia earum occasione sibi inuicem aduersantur. Ad haec quatuor elementis subest materia prima, & communis, hoc tantum differens, quod quae subest formae ignis, est leuis, rara, perspicua: quae verò terrae, grauis, densa, opaca, quando summus calor ignis à frigore terrae & aquae retusus est, vicissim frigus aquae & terrae à calore ignis contemperatum, qualitatũ materialium vnione, materia fit vna: sublata repugnantia facilis est vnio formarum: sic mixtione quatuor contrariorum elementorum consurgit totum vnione materiae & formae vnũ: formae elementorum sublata causa discordiae non minus sunt concordes quam vegetans, sentiens, & rationalis anima: siue substantias specie differentes informent, plantam, belluam & hominem, siue in homine vniantur.

De elementorum permistione diligentior inquisitio.

Capvt VII.

Mistilia quae dicantur.

Docuimus elemẽta ipsa misceri, iam quid sit mistio & quae propriè misceantur, ostendamus. Definitur ab Arist. mistiliũ alteratorum vnio. Vt enim non ex quouis ligno fit Mercurius, sic non omnia apta sunt permisceri. Oleum, quia lentum, non bene miscetur aquae, neque plumbum aeri, quia aes solidius est, quàm vt à plumbo diuidi & penetrari possit, sed quae sibi inuicem cedunt & quaquauersum penetrationem admittunt, ea propriè mistilia vocantur. Sunt autem in omnem partem peruia, non quae pluribus rimis fatiscunt vt pumex: sed quae nata sunt inter sese agere vicissim & pati. Priusquam enim misceantur, vniri debent, vnionem praecedit alteratio, alterantur actione & perpes-

Hoc contra Empedoclem & Democritum disputant Arist. & Gal.

pessione mutua, agunt autem non candore aut leuitate, sed calore, vel frigore, humore, vel siccitate, quas qualitates cum integras & summas afferant ad pugnã, ignis enim calidissimus accedit, aqua frigidissima, mutua tamen pugna infringuntur. Ignis ardorem, aquæ frigus hebetat, vicissim frigus aquæ ignis calor retundit: humorem aëris, terræ siccitas debilitat: siccitatem terræ aërius humor contemperat & frangit: quid multa? primo conflictu calida pugnant frigidis, humentia siccis, ad extremum omnia concordi pace ligantur: In quo naturæ summum & planè diuinum opus elucet, quæ ex tanta rerum discordia incredibilem concordiam eliciat (φίλεχθρον, hoc est discordem vnionem vocat Galenus) quam ars quantum potest imitatur, dum aqua vinum diluit, aut metalla tota totis, pharmaca pharmacis commiscet. Verùm hanc mollium & liquidorum artificialem mistionem, verius confusionem dixeris, vt siccorum cum siccis, tritici cũ milio, pisorum cum fabis, appositionem: neque enim sicca siccis permiscentur, sed vnum alteri apponitur, nec liquida cum liquidis, vt aqua cum vino, sed confunduntur. Differunt appositio & confusio, non tantũ quia illa fit siccorum, hæc humidorum: sed etiã, quia apposita manent cum suis terminis, fiuntque tantum vnum contiguitate (liceat mihi loqui impuriùs, & bene sentire) confusa verò fiunt vnum continuitate, ex aqua enim & vino fit materia & quantitas vna, quæ est vnio mathematica, retinent tamen integras & immistas formas, (nam vnum ab altero separare hederæ vase, ex Catone docet Plinius) quare vera & physica vnione (quæ est formarum) crama non est vnum. At quæ natura permiscet, non tantum mathematicè, sed etiam physicè, sunt vnum: non enim continuantur tantùm, verumetiam formis vniuntur. Ne dixeris igitur elementa in mixtione corrumpi, non enim in illa tandem mixtum solueretur: sed neque integra manere, suos enim actus retinerẽt, essẽntque in nobis ignis calidissimus, aqua frigidissima: sed, qui medius est inter vtrunque modus, permisceri, hoc est alterari primum, deinde vniri: Inalterata sunt in cramate vinum &

Transmittit vinũ, aquã retinet.

Prim⁹ Hip. docuit elementa permisceri, Empedocles & Democritus apponi tantum.

& aqua, quia contraria qualitate non pugnant, quare non propriè vnita, minimè permista.

SCHOLION.

FErnelius definit mixtionem, diuersorum in vnum & idem concretionem: quæ definitio, vt dicam libere, mihi non placet, quia concretionis nomen in Democrito & Empedocle Aristoteles reprehendit, éstque verbum methodicorum propriũ authore Galeno, qui atomorum coagmentationem syncrima nuncupabant. Accedat, quæ miscentur non tantum diuersa esse debere sed etiam contraria: hac definitione naturalis mistio non potest distingui ab artificiali: quæ apponuntur, vt ramenta cineribus, & quæ confunduntur vt lixiuium cum vino, hac definitione miscentur, quemadmodũ & mistiones simplicium ad compositionem vnguenti.

Modus mistionis exponitur.

CAPVT VIII.

Gal. ad lib. Hipp. de nat. hom.

MAgna dissensione certant Stoïci cũ Peripateticis, an elementa κατὰ σώματα, penes substantias, an κατὰ ποιότητας penes qualitates tantùm misceãtur: Placet Stoïcis substantias ipsas & formas elementorũ permisceri, Peripateticis solas qualitates: quibus fauet Galenus, sic autẽ illi obiiciunt Stoïcis: elementa ὅλα δι' ὅλον, tota totis cõmiscentur, atqui nõ possunt substantię substantiis permisceri sine penetratione dimẽsionum: deinde, quæ miscentur, prius remitti necesse est, vt actione & perpessione mutua temperentur; intentio & remissio sunt qualitatum propriè, non formarũ, miscẽtur ergo qualitates, non formæ. Respondent Stoïci, dimẽsiones sese penetrare nõ esse absurdũ. Causam enim continentẽ, quam Zeno nominatim ignem appellabat, dispersam esse per vniuersum, eiúsque præsentia nullam mundi particulam esse destitutam: lumen quoque, cũ sit corporeum, corpus perlucidum, vt vitrum, vndique permeare: quibus videntur hæc attestari: Primo. quod elychnium totum oleo perfundatur. Secũdo

Lege aphrodis. lib. de mistione.

do quòd accreſcat corpus & in omnes dimenſiones ſimul extendatur, alimento in omnes corporis particulas effuſo: Tertiò, quod vas plenum cineribus, non minus aquæ continet quàm ſi vacuum eſſet: Poſtremò: quod ſudor corpus & cutem peruadat. Verùm ignem Stoïcorum, vt animam mundi, Platonicorum ſcriptis celebratam, Ariſtotelei multis argumentis refellunt, quæ nos collegimus lib. de anima mundi. Lumen verò non eſſe corpus Ariſtot. aduerſus Empedoclem demonſtrauit, nec defuerunt qui intentionalem tantum qualitatem, non realem eſſe defenderunt, tantum abeſt vt illud corpus eſſe iudicarent. Lana aqua madens, aut elychnium oleo perfuſum, aere excluſo, in capacitates liquorem admittit, quo totum imbuitur, ſic per cineres aqua diffunditur, eius tamen magna portione exhalante: ſudor laxioris cutis meatus præterfluit, eóque copioſior, quò cutis laxior. Sed conſidera, quæſo te per ſacras Muſas, lector, quanta conſequutione abſurdorum premantur, qui duo corpora ſeſe penetrare arbitrantur. Omne corpus quantum & dimenſum, quia continuum, infinitè diuiduum eſt, infinitè diuidui non datur minimum, quare minimorum per minima tranſitu, vt illi loquūtur, non fit permiſtio dimenſionúmque penetratio. Quòd ſi minima & indiuidua Democriti corpuſcula, xyſmatis & ramentis minutiora ab Ariſt. tot locis tam doctè & ſubtiliter confutata ponerentur, corporum ſubſtantiæ tanquam in nihilum redactæ, ſeſe mutuo deſtruerent.

Faceſſat igitur Stoïcorum commentum, & elementa penes qualitates permiſceri concludamus: prius tamen alterum illorum argumentum diluamus. Formæ, inquiunt, non intenduntur, neque remittuntur, quid ſi reſpondero formas quidem perfectas, quales mixtorum, non intendi, imperfectas verò, quales primorum & ſimplicium corporum, intendi & remitti poſſe? quot ſunt docti & celebres phyſici, qui elementorum formas non alias agnoſcunt, quā primas qualitates? Id enim inquiunt quod definit, & definitum ab omni alio ſeparat, forma eſt ſpecifica

Modus mixtiōis ſoli Deo & naturæ miſcenti cognitus, Gal.

cifica & eſſentialis, elementa autem non aliter differũt, quàm primis qualitatibus, quæ idcirco ſpecificę nominantur, ecquid aliud ignis, quám primum calidum? qua nam alia qualitate agit, quàm calore? At qualitas actiua eſt formalis: faciamus tamen ignotis quatuor formis atque ſubſtantiis elementa differre, an ipſæ formæ remittuntur? minime verò: ſed elementa qualitatibus primum alterata, deinde formis vnita, permiſcentur. quæ præterea ſolent quæri & diſputari, explicantur libro de Temperamentis.

FINIS.

IOAN.

IOANNIS
RIOLANI
AD
FERNELII LIBRVM
de Temperamentis.

COMMENTARIVS.

PRAEFATIO
Ad Marc. Mironivm Archiatrum
Regium.

HAEC quæstio multos suspensos & solicitos tenet (Myroni doctissime) qui fiat, vt medicus olim honoratus, hodie viuat inglorius: Audi causam dubitationis: Honoratur medicus propter necessitatem, necessaria est eius opera sæuiente morbo, nam quo frequentiores & grauiores morbi, eò medici honoratiores. Morborum mater intemperantia, plures enim occidit gula quã gladius, quare cùm hodie lautiùs & dissolutiùs viuatur quàm vnquam anteà, mirum, cur maiores nostri, honores, etiam diuinos, suis medicis, vt Apollini & Æscu-

& AEſculapio, detulerint, hodie nullo numero habeantur: An quia ſeneſcente mundo ſimul artium dignitas vileſcit? minimè credo, eſſet enim hoc malum cæteris artibus vbiq. gentium commune: An non eſt verum maiores noſtros paucioribus & minus periculoſis morbis conflictatos, quia gulæ temperarent? Equidem parcè & tenuiter viuebant, nondum enim iuuẽtis frugibus, cùm glande veſcerentur, & aqua pro potu vterẽtur, ignorato vſu vini, cúmq. carnes coquendi, & obſonia præparandi artem ignorarent, quid eos præter neceſſitatem ad paſtũ impuliſſet, quid erat quod odoris ſuauitate nares, & ſaporis iucunditate palatũ irritaret? Ecquis noſtrum in iſtas victus anguſtias redactus non ſobriè & temperatè viuat? Nunc verò cum naturæ beneficio habeamus omnia ſuauiora, præterea arte condita & apparata, quis veterũ ſi reuiuiſcat, illorum dulcedine non capiatur? diſpeream niſi digitos comederẽt ſimul. At ex glande, aqua, crudis alimentis, natura non poteſt miniſterio ſui caloris alimentarium ſuccũ extrahere, ſiue quod ſit impar coquendo, ſiue quod abundẽt ſpumoſo illo recremento, quod ſolet primum elixatione ſeparari: Quare nil dixerit à veritate abhorrens, qui hoc paradoxon poſuerit: Veteres quidem frugaliùs quàm nos non ſalubrius, haudquaquam felicius, vixiſſe: fit tamẽ, neſcio quo modo, vt tetroacta ſuſpiciamus, eáque omnia præſtantiora iudicemus quæ noſtram ætatem longius præceſſerunt. Cererem & Bacchum quod meliorem victus ratio-

Vitio malignitatis humanæ vetera in laude, præſentia in faſtidio eſſe ſolent. Tacitus

rationem inueniſſent, illi ipſi maiores noſtri in Deos retulerunt. Orpheum quod ſuos à ferino victu ad ciuiliorem adduxiſſet, dictus ob hoc lenire tigres, rabidóſque leones, pro heroe coluerunt. Qui iſtorum inuentorum beneficio magno vitæ commodo fruuntur, & inuentoribus quotidie bene precantur, qui glande & aqua porcos ſaginant, qui noui orbis incolas priſco illo modo viuentes, ad humaniorem vitam reducunt, nihil tamen habēt in ore frequentius, quàm primum ſeculū huic non aliter quam aurum ferro præſtitiſſe: digni ſunt iſti admiratores antiquitatis ea vita quam ſcripto & voce tantopere commendant.

An ergo circulatorum & agyrtarum fraudes incuſabimus, qui ſpecie ſecreti, & ſi diis placet, medicis occulti remedii, plebeculam miſere ludificant, eáque præſidia infamāt quæ multis fuere ſaluti? Imo verò iſti carnifices temeritate & ignorantia, quam miſerabilis euentus conſequitur, augent noſtræ artis dignitatem: ars enim temeritati, vt contrarium contrario oppoſita, ſplendeſcit.

Itaque præſtat in multitudinem medicorū cōtemptus cauſam reiicere, nam quæ rara chara, & res quātumuis precioſæ, copia vileſcunt: at prima ætate perpauci erant medici, iíq. chirurgi ſimul & pharmacopœi: vbi primum cum luxu morbus, cum morbo honos & merces, cum vtroque numerus medicorum accreuit, externis bonis elati, putarunt alie-

lienum à maiestate suæ artis, operi manum admouere, quare autoritate qua valebant apud principes, sibi chirurgos & pharmacopœos crearunt, quibus agendi formulam, vt architecti suis operariis, dictarent. Sed illi paulatim, vecordia & negligētia medicorum, hoc iugum seruitutis excusserunt: eóque tandem creuit licentia, conniuente magistratu & vulgo decipi volente, vt hodie, nisi extremo & deplorato morbo, medici opem non implorent; Inde fit, magno artis nostræ ludibrio, vt tot sint hodie medici, quot chirurgi & pharmacopœi.

Medendi scientia, propter immensam profunditatem, est longa, inquit summus magister artis, nihil est enim in natura quod medicum scire non expediat, & ad vsum hominis transferre: Praxis difficilis, quia præcepta artis non regulæ Polycleti, sed lesbiæ normæ sunt similia, hoc est, pro circunstantiis personæ, sexus, ætatis, temporis, regionis, immutanda, neque enim satis est ad bene medendum differentias & modos temperamentorum cognoscere, sed ἰδιοσυγκρασίας singulorum dissimiles & proprias temperaturas, oportet obseruare, quas si ad vnguem perspectas haberemus, non minus bene, inquit Galenus, quàm olim Æsculapius medicinam faceremus. His causis motus Hippocrates, in epistola ad Democritum, negat quemquam hoc tam breui vitæ curriculo artis perfectionem consequi posse, tantum abest vt Thessali, & vani cuiusdam promissoris industria, intra paucos menses edisci possit: facile quidem

quidem eſt eſſe medicum, ſed eſſe bonum medicum difficillimum, ne dicam impoſſibile. Quouſque ergo ſycophantæ quam non didicerunt artem impunè excercebũt? Quouſque ſplendor noſtræ artis falſitatis & ignorantiæ tenebris opprimetur? Nunquamne ἀλεξίκακὸς aliquis exorietur, & tutelaris Deus è machina nobis affulgebit, cuius numine & autoritate, erepta dignitas recuperetur? Tu tu, Myroni eſto vindex noſtræ libertatis, fac vt medicinæ reſtituatur ſuus honos. Singulas artes propriis finibus circumſcribe, ne quis in alterius poſſeſſiones inuadat graui multa prohibe. Debes hoc nobis, quia iuſtum petimus, Reip. ſalutare, & toti ordini neceſſarium in quo tu principatum tenes. Tu potes, quia tui eſt iuris, & merito tuæ doctrinæ, virtutis, & officij, regis gratiam, ad hoc perficiendum neceſſariam iniiſti: quod ſi feceris, crede mihi, omnibus non medicis modò, ſed chirurgis ſimul & pharmacopœis benefeceris, quibus alioquin, propter artium confuſionem & officiorum ſummam perturbationem, contemptum, ignominiam, ad extremum immedicabilem ruinam prædico. Interea, vt conſtet de meo erga te obſequio, neque putes te in hominem ingratũ olim beneficium contuliſſe, tibi hunc commentarium inſcribo dum maiora & te digniora molior, in quo ſi paulo liberius videar à ſententia Fernelij nonnunquam recedere, condonabis hoc philoſophicæ libertati, non enim conſiderandum quis dicat, inquit

Plato, ſed quid dicatur, omnibúſque promiſcuè fides debetur, vt ait Ariſt. qui verum, & cum ratione loquuntur. Vale, & me in ordinem tuorum adſcribe, tibi enim ſum & ero in perpetuum deuotus.

COMMENTARIVS DE TEMPERAMENTIS.

An temperamentum male finierit Auicenna.

CAPVT I.

EX iuſta & æquali miſtione quatuor elementorum vna qualitas exurgit, quam Auicenna nominat temperamentum, quia omnes differentiæ temperamẽtorum ex ea qualitate quæ vicit in miſtione, nomen, definitionem & diuiſionem accipiunt: Dicimus enim temperamento Calidum, vt ſit hoc pro multis exemplum, in cuius miſtione vicit calor: Temperatum, in cuius miſtione qualitas vna alteri non præpollet. Hanc formalem qualitatem, Auenrois appellat formam mixti, à qua ſententia Gal. non videtur refugiſſe, qui temperamentum vocet ſubſtantiam facultatis, hæc enim tria, ſubſtantia, facultas, functio, ita ſe conſequuntur, vt functio ex facultate, facultas ex forma ſeu temperamento proximè dependeat, quòd aliquando naturam, aliàs ſubſtantiam partis ille idem appellat: Fernelius tamen hanc definitionem reprehendit, ac ſi cæteras qualitates aboleri illa vna ſuperſtite quæ omnes vinctas tenet ex illa neceſſariò ſequatur: quo poſito, inquit, tolletur de mixto repugnantia, qua quidem ſublata, nõ video quæ

quæ causa senij & interitus afferri possit, si modo insita repugnantia sit connata necessitas moriendi. Aut quò tandem modo singula in suas naturas reuerti poterunt post dissolutionem? vnde suas qualitates reassument? quibus argumentis quantum vrgeatur Auicenna docti viderint. Ex primo enim absurdo male deducto cætera dependent. Ecquis vero hoc admiserit, si qualitas vna vicit in mistione, aliæ abolentur? Verũtamen vt in legibus sic in definitionibus, quia posterior abrogat priorem, si Fernelius ipse temperamentum, melius finierit, audiamus. Temperamentum, inquit, est concentus & proportio mistionis. At, inquit Aristoteles, si quis definiat verbo metaphorico, reprehendatur, quia obscurè definit, vt si quis definiat per concentum. Ad hæc si temperamentum sit concentus mistionis, mistio autem alteratorum vnio, erit vnio vnionis: Præterea temperamentum quoddam est temperatum, alterum intemperatum, idque salubre, aut insalubre, at hoc nemo concentum appellarit. Adhæc, multa simplicia & immista dici solent temperata, vt aër, & ventus. Prudentiùs ergo Galenus, neque tẽperiem neque intemperiem definiuit, cum vtrumque sit homonymum, non enim æqualiter eadémque ratione dicuntur de æquali & inæquali, temperato & intemperato, Salubri & insalubri, vt desinant ἄμουσοι, illi obtrectare quod neutrum finierit.

Gal. 1. de sanitate tuenda.

SCHOLION.

Auicenna definit temperamentum qualitatem natam ex mixtione primarum qualitatum: Auenrois formam mixti, Galenus principium facultatum naturalium: verum videntur quædam facultates pendere à temperamento, vt primæ & secundæ, quæ manifestæ dicuntur, quia ipso sensu perspicuum est à qua qualitate dependeant: Aliæ à forma mixti, vt tertiæ & quartæ, quæ occultæ dicuntur, quia neque sensu, neque ratione constat, cui vires istæ acceptæ ferendæ sint, propterea vires & proprietates occultæ nuncupantur: In re quaque distinguendam formam à temperamento, hoc signo coniicimus, quod piper & pyrethrum, exempli gratia, temperamento sint calida, nosque calefaciunt, quod in eorum mixtione calor vicerit, verum

piper non debet calori quod sit piper, vnumquodque enim per suam formam est id quod est, alioquin vnumquodque saltē eodem gradu calidum, piper iuste dixeris: forma, nata est ex vnione formarum elementarium, quæ etiamsi nobis sint incognitæ, tamen necessario ponendæ sunt, temperamentū verò ex mistione quatuor primarum qualitatum exurgit, proinde magis mihi probatur Auicennæ quam filii Rois definitio. Definitio Galeni est ambigua, quia forma & temperamentum sunt duo principia distincta facultatum naturalium: forma occultarum, Temperamentum manifestarum: proinde non dixerim simpliciter temperamentum principium facultatum naturalium, sed cum adiuncto principium facultatum quarum actio manifesta est.

An contraria in idem confluant, & vnde singulorum vires æstimentur. Cap. II.

Disceptatur hîc quæstio Galeni & Auenrois contētione nobilis: An in misto remaneāt summæ qualitates. Hoc Galeni placitum Auenrois duobus argumentis refellit: Priore, quòd inde sequatur, duo contraria esse simul; Posteriore, quod autore Aristotele vnum contrariū alterius permistione temperetur, quare contraria nō possunt esse temperata & summa, quorū vnum qui dixerit, alterū negarit: Fernelius, Arist. mentem interpretatur de viribus, non de qualitatibus elementorum, ac si voluerit vires vnius contrarij alterius permistione retundi, non qualitates, quæ quidē interpretatio, vt dicā liberè, mihi non placet, quia etiā contraria inefficacia, vt albū, nigrum, extremi sapores & odores, mistione temperātur, nec ausim summè calidū affirmare quod modicè calefacit, dicitur enim primo gradu calidū, quod exiliter, extremo, quòd summè calefacit, refertque actio vim & naturam qualitatis à qua dependet. Ad primū argumentum quid respondet? Si actione & perpessione mutua ad mediocritatē adducantur, inquit, quomodo nō corrumpuntur, nec tantū extrema inuicē pugnant, vt calidum frigido, sed media cum extremis, & inter sese peræquè, quæ etiamsi contemperentur, nihilominus contraria erunt simul.

Hoc

Hoc responsum, quis non iudicet indignum Fernelio? nam media neque tam inter se pugnant quàm cum extremis, nec tam cum extremis, quàm extrema inuicem, quia contraria sunt quæ plurimum distant, nec aduersatur flauum viridi nisi quod vnum alteri oppositum habet rationem extremi, atque haud scio quid sit perinde certum & confessum, quàm contraria pari gradu recedere à medio, neque enim summè calido repugnat primo gradu frigidum, nec summus calor quouis frigido extinguitur: Falsum ergo illud conclusum. Itaque si remissæ, etiam summæ qualitates permiscentur: Mistionem enim alteratio præcedit, Alteratio est qualitatum mutatio, Annon, inquit, extrema sunt in medio, fortassis, sed temperata, non vt extrema & contraria, adieci fortassis, quia medium definitur negatione vtriusque extremi, vt neutrũ corpus quod neque sanum est, neque ægrum, adiaphorõ, quod neque bonum, neque malum: alij respondent extrema esse in medio, potentia, non actu, confusè quippe & indefinitè, quomodo nil vetat contraria esse simul, quid multa? repugnantia rerum à formis & qualitatibus ipsis, potius quàm ex viribus duci debet. Contraria enim sunt, quæ in eodem genere plurimum differunt, maxima autem differentia à formis ipsis sumitur, non à formarum viribus: cum inefficaces nihilominus repugnent, vt candor nigrori: Ergo ad alteram huius capitis partem transeamus.

Arist. 5. Phys.

Arist. 9. sapientiæ.

Vires elementorum, inquit, non sola mole, neque solo gradu qualitatis, sed vtroque simul æstimentur, docte. Cur enim flamma minus vrit quàm carbo? causa rarioris materiæ: Cur exigua flamma minus quàm luculenta? causa qualitatis: Ambo si fuerint paria, erit par & æqualis virtus.

SCHOLION.

Nobilis est quæstio inter Aristotelem & Galenum, si primæ qualitates in mixto summæ permaneant, an refractæ: non aliter quam calor & frigus in tepido, albedo & nigredo in mediis coloribus. Placet Aristoteli retusas esse, quia

alterantur priusquam misceantur, agunt enim inter sese vicissim & patiuntur, summum calorem ignis, retundit frigus aquæ, summum frigus aquæ debilitat calor ignis, vnde temperies. Respondet Fernelius minui quidem vires non qualitates: acsi posšit esse summum frigus quod summe non refrigerat: Summus calor qui remisse calefaciat: verumtamen desinitio ne cogitatione quidem est separabilis, Definitur autem summum frigus quod summe refrigerat, eritque summũ frigus in opio quod leuiter frigefacit, summus calor in euphorbio qui non admodum calefaciet. Item contraria erunt simul in eadem parte subiecti: nam cum vnaquæque misti particula sit mista, subsistent simul summus calor & summum frigus. Sane qui dixerit quidpiam posse esse calidisšimum simul & frigidisšimum, ille eodem iure poterit dulcia, vt mel & saccharum, dicere acerrima simul & acerbisšima. Verum ne videantur indicta causa damnari qui patrocinantur Galeno, quibus nitantur argumentis expendamus: Calor & frigus inquiunt sunt abstractæ qualitates, Atqui candor vnius diei non est magis, aut minus candor quam centum annorum, vt est primo ethicorum: Respondeo qualitates in abstracto, non intendi, sed in concreto: est enim vnum altero candidius: iustus altero iustior: quamquam non sit vna iustitia minus iustitia quã altera; Definitionem iustitiæ peræque participant: Ratio est in promptu: quod intensio & remisšio nascantur ex permistione contrariorum, permiscentur autem in communi subiecto, proinde qualitates permixtæ, sunt concretæ, non amplius abstractæ, ideóque intendi & remitti possunt: Nõ fuit illis satis dixisse qualitates summas misceri, talésque in mistis permanere, sed etiam vtramque singulis elementis inesse summam affirmarunt: ignem esse calidisšimum simul & siccisšimum, quia remitti non potest qualitas nisi à suo contrario, vt siccitas ab humore, proinde qui dixerit ignem remisse, siccum, ille eũdem humidum cogetur confiteri. Quæ quidem ratio in elementis tantum locum habet, quatenus permiscentur, non prout absolutè & per se spectantur, nam dicuntur habere vnam qualitatem remissam, comparatè ad summam, vnicum enim est summum in quoque rerum genere, si terra sit siccissima, vt est reuera, ignis non potest esse siccisšimus: siccat suo calore nihilque est siccitas quam lima caloris: eam ob

rem

rem calor ſiccus magis calefacit quam humidus, denique ſecundario atque vt dicitur, ex accedenti, eſt ſiccus.

Temperamentorum quot differentiæ.
CAP. III.

EX ea qualitate quæ vicit in miſtione, nomen & differentia temperamenti ſumitur: Atqui in miſtione, aut vna tantum qualitas vincit, vt calor, hinc colliguntur quatuor ſimplicium temperamentorum differentiæ, Calidum, frigidum, humidum: ſiccum: Aut vna alteri coniuncta, vt calor humori vel ſiccitati, frigus alterutri. Hinc naſcuntur totidem differentiæ temperamentorum coniunctorum, Calidum humidum, Calidum ſiccum, Frigidum humidum, Frigidum ſiccum, neque enim aut calor frigori iungitur, aut humor ſiccitati. Imò quidam negarunt dari Calidum humidum, aut frigidum ſiccum temperamentum quia calor humorem abſumit, frigus humorem inducit: quibus reſpondendum eſt: à calore quidem humorem conſumi, & à frigore humorem produci, ſed paulatim & cum tempore, non confertim & ſimul, primigenium enim humorem natiuus calor vno ſeculo populatur; Aut humorem non à quouis calore abſumi, ſed à calore ſicco, nam tepidum dulcis aquæ balneum humectat, quod vel idiotis notum eſt, qui inſolatione ſqualidi, & ſiti propemodum enecti, in lauacrum aquæ tepentis vbi primum ſeſe immerſerunt, laxam cutim & os humectũ ſentiunt: Nec quoduis frigus humectat, aquilo enim, haud dubiè frigidus, deſiccat.

Dixerit potius aliquis, nullum eſſe temperamentum ſimplex, præſertim in hominum genere, ſed calorem omnem neceſſariò humidum eſſe aut ſiccum, frigus quoque alterutri neceſſitate coniunctum, nec humorem aut ſiccitatem dari abſque calore aut frigore, cùm ne in elementis quidem ipſis aut humoribus ſolitaria qualitas reperiatur. Imò, ſi credimus Galeno, vtraque ſumma, quare, omne temperamentum, aut eſſe calidum humidum, quale ſanguineum, aut calidum ſiccum, vt bilioſum, aut frigidum humidum

vt pituitosum, aut frigidum siccum, vt melancholicũ, quibus si addideris εὔκρατον in quo omnes elementorũ qualitates, vt in sanguine omnes humores, æqualiter permiscentur, temperamentorum differentias breuiter & perspicuè comprehenderis. Frustrà enim in plura diducitur quod æquè commodè in pauciora cogi & contrahi potest. Habent tamen singula latitudinem & differentiam maximam, cùm cuiusque qualitatis sint quatuor gradus. Item aut siccitas ita iungitur calori, vt calor sit remissus, illa intensa, vel contrà, calor intensus, siccitas remissa. Hinc temperamentorum dissimilitudines, in rebus etiam speciei & rationis eiusdẽ, propemodum innumerabiles.

SCHOLION.

PRimæ qualitates infinitis modis permiscentur vnde nascuntur in mixtis, quin etiam in vnica hominum specie, innumerabiles temperamentorum differentiæ. vix enim duos reperias eodem plane modo temperatos: causa tantæ dissimilitudinis inde nata est, quod cuiusque qualitatis maxima sit latitudo, quã quatuor gradibus maiores nostri, facilioris doctrinæ gratia, distinxerunt, singulósque gradus in tres ordines diuiserunt. Hæc tamen varietas temperamentorum, ad eam medicinæ partem releganda est quæ tractat de remediis, quia nobis hoc loco tantum de hominum temperamentis differere consilium est. Inter quos etiamsi sint alii aliis calidiores aut frigidiores: nemo tamen tam calidus est quam euphorbium, nec tam frigidus quam opium: quia comparatione cæterorum mixtorum natura facit hominem temperatissimum: Itaque prætermissis gradibus & ordinibus singulorum temperamentorum, contenti erimus summa complecti genera. Ea autem sunt nouem, quatuor simplicia, totidem composita, & vnum eucraton, in omnium medio constitutum.

Quid iustitia, quid pondere temperatum. CAP. IV.

Aristot. 2. Phys. & 4. Metaphys.

VT differunt causa & modus causæ, sunt enim quatuor genera causarum, materia, forma, finis, efficiens, sex modi, qui in singula causarum genera con-

conueniunt, per ſe, per accidens, Actu, potentia, Prius, poſterius, Vniuerſale ſingulare, Solum coniunctũ, Proximum remotum: ſic aliud eſt temperamentum, aliud modus temperamenti, ſunt enim nouẽ, niſi malis quinque, genera temperamẽtorum, duo tantum modi: Abſolutè enim vel comparatè dicitur vnumquodque tẽperamentum. Quare cùm ad quæſtionem homonymã non ſit ſimpliciter reſpondendum, ne in ſophiſtarum reprehenſionem incurramus, quærenti rei alicuius tẽperaturam, non erit ſine diſtinctione reſpondendum. Omnia enim quamquam abſolutè & per ſe temperata, ad hominem relata, intemperata videbuntur. Abſolutè calidum, aut temperatum, dicitur rurſum duobus modis, exquiſite, aut in ſuo genere: appello temperatum exquiſite, in quo elementa ſunt æqualiter commiſta, miſcentur autem æqualiter, aut quia ſit omnium par quantitas, qui modus non eſt poſſibilis, quia paucus ignis æquare poteſt viribus magnam terræ molem, cũ calor ſit actuoſiſſimus, ſiccitas ignauiſſima, nec dubium eſt terram, vt lignum, à pari igne cito conſumptum iri, ſicque fore ortum & accretionem ignis, interitum terræ, cum tamen in miſto manere oporteat quæ miſcentur. Præterea, cùm mixtum moueatur ad nutum elementi prædominantis, ſi omnium elementorum in miſto par & æqualis eſſet quantitas, ſtaret immotum, nam ſi deſcendat, terræ aut aquæ dominantis pondere mouebitur, ſi aſcendat, ignis aut aeris leuitate feretur. Hoc ergo reliquum eſt, vt qualitatibus æqualiter miſceantur, qualitatibus inquam non materialibus, vt grauitate & leuitate, ſed formalibus, calore, frigore, humore, & ſiccitate, quamquam ne hanc quidem vſque adeo exactam æqualitatem facile quiuis admiſerit, nã cutis omnium temperatiſſima, ad frigus & ſiccitatem videtur paululum inclinare. In cuius miſtione etſi vnũ elementum alteri non præualeret, hanc tamen miſtionem iuſtitiæ potius dixerim, quàm põderis. Iuſta enim natura geometrice res ſuas diſpenſat, vtque iudex honores & pœnas, duo Reipublicæ præmia, pro facti & perſonæ merito diſtribuit inæqualiter, cuidam plus, alteri minus: In ea tamen diſtributione inæquali ſumma conſi-

ἁπλῶς dicitur, aut κυρίως, Gale. vocat ἀκριβῶς aut παθολῶς Ariſt. 1. de Ortu.

Ariſt. 2. de anima & li. de ſenſu ſcribit ſenſorium tact' eſſe terrenum, quod quidam de neruo nõ cute interpretantur.

conſiſtit æqualitas, neque enim ſuum cuíque redderet, ſi arithmeticè nulla perſonæ, aut meriti ratione illa diſpertiret. Ita Deus naturæ, ſuorum operum quædā calida, alia temperata, & in ſingulis generibus alia aliis dum facit temperatiora, γεωμετρίζει. Quemadmodum enim ciuitas non poteſt conſtare ſolis medicis, neque ſolis aratoribus, ſed medicis & aratoribus, quoque ſunt plura hominum diuerſas artes tractantium genera, eò ciuitas eſt honoratior: Ita mundus (ampla ciuitas cuius nos ſumus incolæ & ciues) non debuit conſtare rebus eodem modo temperatis: Imò verò quò plures ſunt diſſimilitudines temperamentorum, eò maieſtas, miniſtra natura, temperantis Dei, magis reſplendet: Nam ſi functiones ſequuntur temperamentum: Illas autem diſſimiles eſſe conueniat ad decus vniuerſi, prudentiam opificis, & ſpeciei commoditatem, non eſt dubium oportuiſſe ſingula nō vno modo temperari: Bene temperatum dicimus, quod naturæ ſuæ conuenienter, naturæ vero conuenienter temperatum, quod proprias functiones obire poteſt. Optimè temperatum quod omnes actiones, naturales, vitales, & animales, habet perfectas: Natura enim ſingulis formis dat conuenientem materiā, & exercendis functionibus accommodata inſtrumenta, formæ optimæ corpus optime temperatum & cōformatum, qualis cum ſit hominis forma, conſequens eſt illius corpus eſſe temperatiſſimum. Hoc cum ſit opus iuſtitiæ, non temere Auenrois & Auicenna temperamentum ponderis excludunt, quod Fernelius aſtruit duobus argumentis: Priore, quod nihil prohibeat qualitates ſummas tam exquiſite miſceri, vt miſtio non magis in vnum quàm in alterum contrarium propendeat: ſed petit principium, quia accipit in argumentum quod Auenrois ponit in quæſtione, negat enim qualitates ſummas permiſceri, propterea quod illas prius alterari oportuit, neque negat elementorū qualitates miſceri poſſe æqualiter, etſi nihil tale in natura reperiatur, ſed idea ſit potius temperamenti, qualis oratoris à Cicerone, Reipub. à Platone, ſapientis à Stoïcis, fingitur, quæ ſit menſura & regula omnium

Homo in ſua ſpecie temperatus, eſt in vniuerſa ſubſtantia temperatus, quare καθόλου & κυρίως.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5487/A

nium temperamentorum, verùm negat hoc genus tēperamenti esse ponderis, in quo sit elementorum pōdus omnino inæquale: adeo vt de verbo magis quàm de re videatur esse controuersia. Posteriore, quia non fit progressus ab extremo vno in alterum nisi per medium æqualiter distans ab extremis, vt os ab initio humidissimum, non potest effici siccissimum nisi prius ad naturam & temperiem exquisitè mediam deducatur: Ex pueritia calida humida, ad extremum senium, frigidum siccum, non fit progressus nisi per adolescentiam, mediam & temperatam: Ita calidissimum, prius tepidum reddi necesse est, quàm fiat frigidissimum: sed in puncto illo exquisitè medio, non plus momento natura subsistit, quare videtur potius causa doctrinæ poni, quàm actu dari exquisitè temperatum, nisi forte suam habeat latitudinem & id in quo nulla qualitas ad sensum exuperat, pondere temperatum appellemus: medicus enim est sensualis physicus, ídque sæpenumero dicit non esse, quod sensu non deprehendit.

Temperatum ad pōdus est imaginariū non tamen ineptè & temere confictum.

SCHOLION.

Daturne temperamentum ad pondus? Distinguo: si finiatur pondere temperatum in quo sit elementorum par quantitas tale ne cogitatione quidem fingi potest: verū si finiatur in cuius constitutione omnes primæ qualitates æqualiter permiscentur: etiamsi fortassis nil extet tam exquisite temperatum, tamen nil vetat animo concipi, vt sit aliorum exemplar & mensura: vt quæcunque ad illius naturam propius accedent, temperatiora iudicentur.

Fortaßis inter homines extat aliquis, præsertim in adolescentia, saltem aliqua parte, vt cute, tam bene temperatus: verum quia qualitates actiuæ producunt passiuas, calor siccitatem, frigus humiditatem, non potest diu status iste perdurare: vt vt sit, videtur hoc esse opus iustitiæ, omnia proportione non Arithmetica, sed Geometrica temperantis: Iusta enim natura, dum facit omnia in suo genere perfecta, prout postulat vsus cui destinantur: (finis enim regit actiones naturæ) mineralia non ita ac plantas, neque has vt animalia temperat: homi-

hominem vero exquisitius, quia meliori fini illum destinat, & inter homines quosdam accuratius, vt vnus imperet, alter seruiat: proinde ad pondus & ad Iustitiam temperatum, non videntur differentiæ quæ ex aduerso positæ diuidant temperamentum, quia numquam vna de altera affirmari posset: Exquisite autem, seu ad pondus temperatum nihil vetat dici iuste temperatum.

Hominis tactum discernendi temperamenti legem esse & iudicem.

Capvt V.

DEcebat animal sapientissimum rerum differentias temperamentorúmque similitudines & dissimilitudines internoscere, quia in hoc vertitur principium humanæ sapientiæ, non possunt autem dignosci absque aliquo medio & instrumento: Itaque tribuendum erat homini, naturæ instituto sapienti, temperamentorum aliquod Critirion. Arbiter autem vni parti addictus non potest integrè iudicare, lingua enim bile perfusa renuntiat amara omnia, Per vitrum viride creduntur omnia viridia, quinimò intellectus, si haberet quasdam notiones & species rerum insitas, non intelligeret omnia, quare iudicem temperamentorum ex omnium qualitatum mediocritate constitui oportuit, neque potius in vnam quàm in alteram partem inclinare: Eiusmodi creditur esse cutis interior hominis temperati, est enim actiuis & passiuis temperata: In passiuis, quia constat neruo duro, & carne molli, in actiuis, quia est neruus sanguine perfusus, neruus autem frigidus est, sanguis calidus: Adhæc sensus fit perpessione, passio omnis à contrario, extrema pugnant medio, quare temperata esse debuit, vt sua temperie omnes intemperies, & exuperantias qualitatum tractabilium, tam primarum, quàm secundarũ, internosceret. Dicet aliquis, quo modo igitur cognoscet temperata cum sint similia? priuatione non habitu, quæcumque enim nec calida sentiet aut frigida, nec humida aut sicca, temperata iudicabit. Cutem manus præ-

Physicus absolute & per se rerũ temperamenta considerat, medicus ratione nostri, sumus enim nos mensura temperamentorum.

præſertim intelligo, non eam quæ tegit volam, illi enim durus tendo ſubtenditur, & attritu continuo denſatur, ſed eam potius quæ ineſt extremitatibus. Eſt autem manus inſtrumentum ſapientiæ, ſoli homini propterea tributa à natura, quia ſolus ſapit: Manus inquam, eſt inſtrumentum inſtrumentorum, fruſtrà enim naturam veluti nouercam incuſamus, quòd cæteras animantes armârit, & aliquo vitæ propugnaculo munierit, quo ſe ab externis iniuriis defendant, hominem vero inermem produxerit: quandoquidem manus eſt potentia omnia inſtrumenta: Nullum eſt quod illius opera homo ſibi non affabrefaciat, manu tangit & apprehendit, ingenio comprehendit omnia, quid multa? Eſt inſtrumentum tactus, tactu tractabiles qualitates diſcernuntur, vt viſu colores, ſoni auditu, odores odoratu, ſapores guſtu, ſenſus enim non errat in proprio obiecto. Atqui quo tactilia, eodem temperamenta iudicantur. Ergo cutis, cùm ſit tactus ſenſorium & tractabiles qualitates diſcernendi inſtrumētum, Temperamentorum critirion appelletur. Cute, vt aurifex lydio lapide, aurum purum ab adulterino, natiuum à factitio, Architectus amuſſi, obliquum à recto, (eſt enim rectum iudex ſui & obliqui) homo rerum omnium temperamenta dignoſcit, Eſtque menſura rerum ſublunarium, quia quod præſtat, aliis debet eſſe pro regula.

Cutis eſt inſtrumentum tactus, quare qui ſunt tactu exquiſitiore, vt temperatiores ſic ingenioſiores iudicantur.

Ariſt. 2. de animæ.

SCHOLION.

GVſtus & tactus ſunt ſenſus neceſſarii ad vitam, quibus nullum animal ſine manifeſta vitæ iactura carere poteſt, vtroque enim vtilia ab inutilibus, vt alimenta à venenis, diſcernit: vt hæc deuitet, illa perſequatur: Qualitates vero tractabiles, vel ſunt primæ, vt calidum, frigidum, humidum, ſiccum: vel ſecundæ, ex illis progenitæ, vt durum molle: Durum ſicci molle humidi dominatu: Atqui quo ſenſu tactiles qualitates, eodem temperamentorum primæ differentiæ diſtinguuntur, hoc eſſe natura calidum, illud frigidum tactus diſcernit: Eſto igitur tactus temperamentorum critirion, quemadmodum & eorum

rum quæ sui tangendi copiam faciunt: Quo instrumento? profecto magna contentione pugnatur de sensorio tactus: Aristoteles ipse videtur suis interpretibus dedisse occasionem disputandi, modo enim ait cor esse sensorium tactus, modo carnem, modo neruum distinctione opus est, nam cor est primarium, atque, vt ita dicam, originale siue radicale principium, quia neruos inde oriri existimauit & sentiendi vim per neruos ad cutem influere quod de cerebro affirmant medici: caro est medium internum, quando enim Aristoteles scribit contactum fieri absque medio, intelligendus est de extremo: non fieri scilicet per aerem aut aquam, sentit enim nerui ministerio vi sensifica influente à cerebro ad interiectam carnem: Præstat cutem constituere tactus sensiterium: constat enim subiecta carne infinitis neruulis conspersa, vtroque coniunctim, non diuisim, tractabiles qualitates & temperies tactus discernit.

De singularum partium corporis humani temperatura.

Capvt VI.

Diximus quid, & quotuplex temperamentum, quoque instrumento sit vnumquodque discernendũ. Proximum est, vt singularum partium temperamenta hoc modo & ordine proponamus, vt Cutis in medio omnium calidorum, frigidorum, humidorum & siccorum constituatur, & quæcumque ab eius moderatione longius abesse videbuntur, intemperatiora iudicentur, sic in ordine calidorum vtrum altero calidius, & quodnam sit calidissimum cognoscitur: In quo Galenus sibi non videtur constare, qui primo de Temperamentis scripserit sanguinem esse calidissimum, eiusdem operis secundo, Cor, libro de inæquali intemperie, bilem, alibi spiritum, qui sane videtur vt tenuissimus & leuissimus, ita calidissimus, non quod maximè omnium calefaciat, sic enim bilis calidior, sed quòd sit primum subiectum caloris.

De cordis temperatura docti decertant, Auenrois contendit, illud non per se, sed à spiritu, motu, & arterioso sanguine, calidum esse. Verùm cum sit fons spiri-

tus & caloris, fiátque ex materni ſanguinis calidiori portione, magis conſentaneum videtur illud cũ Galeno temperamento calidum, quàm frigidum iudicare. Vtroque ſanguis minus calidus eſt, poſt hũc caro ſimplex, fit enim ex ſanguine reſiccato, nec niſi illius cauſa in calidis habetur. Hanc ſequitur caro viſceris, quã Eraſiſtratus παρέγχυμα, ſanguinis ſuffuſi concretionẽ, appellabat. Auicenna carnem iecoris, carne ſimplici, qualis in gingiuis, & glande pudendi, maximè vero ea quæ muſculorum fibris adnaſcitur, calidiorem eſſe putat, propterea quod à fibris refrigeretur: Potentius illud argumẽtum, quod hepar ſit principium ſanguinis, propterea enim quidam illud ſanguine, proinde carne, calidius eſſe demonſtrant.

Ordo calidorum.

Vt ſpiritus, quoniam igneus, calidiſſimus, ſic pituita, eo quod ſit aquea, frigidiſſima perhibetur: nec refert ſi ab Auicenna dicatur ſimilis ſanguini: Ille enim ad ſubſtantiæ ſimilitudinem reſpexit, propter quam pituita dulcis facile in ſanguinem tranſmutatur, non ad ſymbolum qualitatis. Ad pituitam proximè accedunt pili, vt terra ad frigus aquæ, ſed quia non ſunt partes corporis viuentis, à Fernelio ſubticentur, Os ergo ſecundum in frigidis nominatur, deinde cartilago, Cartilaginoſum ligamentum, tendo, membrana, arteria, vena, nerui motorij & ſenſorij, ſpinæ medulla, impropriè ſic dicta, cum medulla ſit pinguis & liquabilis, fiátque proximè ex ſanguine, (vnde in pueris rubra cernitur) dura etiam mollit & reſoluit, quæ ſunt caloris, non frigoris indicia. Deinceps eſt cerebrum, de cuius temperamento non conuenit Galeno cum Ariſtotel. Galenus ducit argumentum à tactu, Fallax argumentum, niſi regatur ratione. Ea enim quæ per ſe calida aut frigida ſunt, ab his quæ per accidens talia ſunt, non diſcernit tactus, ſed ratio. Ariſtotelei ergo reſpondent, illud ſpiritu, motu, & expirationum continuo appulſu incaleſcere, ſubſtantia ſua & temperamento frigidum, his argumentis oſtendunt: Primo, quod ſit pars ſpermatica: ſecundo, quod nutriatur ſanguine pituitoſo: tertio, quod effectus frigidos producat, mucum, cory-

Ordo frigidorum.

coryzam, raucedinem, catarrhum, oculum, neruum, ſomnum: quarto, quod eius tota ſubſtantia ſit terreſtris & aquea, friatur enim, & in pulueres igne comminuitur, aqua expirante: Pro Galeno pugnare videtur hæc ratio: Natura accommodat inſtrumenta facultatibus, & formæ conuenientem materiam ſupponit, atqui animali facultati frigidum eſt planè diſſentaneum, frigus enim ignauum eſt & ad omnia animæ opera plane ineptum, efficax & actuoſus calor, quare non eſt vero ſimile, prudentem naturam, in habitaculo frigido, arcem rationis, ſenſúsque & motus principium collocaſſe: An non eſt hoc admirabilius quàm animatum eſſe ſemen? An ex naturæ prudentia ſumēda eſt argumenti ſolutio? Illa enim facit quod melius eſt, at ſi cerebrum ſpiritu, motu, & fumo aſſiduè incaleſcens, præterea ſua ſubſtantia eſſet calidum, cum ſit friabile, facile & leui occaſione in pulueres ſolueretur. Itaque externus iſte calor inſito frigore fuit contemperandus, vt fieret aptum melioris animæ domicilium.

Lege Galen. l. de oculis vbi etiam docet cur oportuerit eſſe humidum.

In ordine frigidorum poſtremus eſt adeps, pinguedo enim eſt nota naturæ frigidioris, quem tamen calidum videntur hæc argumenta demonſtrare: Primò, quod fiat ex pingui & oleoſa portione ſanguinis, ſitq; illius & ſeminis materia communis. Cur enim caſtrata animalia pingueſcunt? quia portio illa ſanguinis, quā natura in ſemen tranſmutabat, in pinguedinem concreſcit, atqui ſemen fit ex meliori portione ſanguinis. Item liquatur & inflammatur, nihil autem tale, poteſt eſſe frigidum. Reſpondendum, illum quidem ratione ſuæ ſubſtantiæ eſſe calidum, frigidum vero cauſa efficientis, fit enim frigore partium ſpermaticarum, vt membranarum, ad quas appellens pinguior ſanguinis portio, conſiſtentiam accipit. Sic Ariſtoteli conciliandus eſt Galenus, ille enim, omne pingue calidum eſſe ſcribit quinto problemate octauæ ſectionis. Hic vero, frigidum, 2. de temp.

Diſtinguendus etiam adeps à ſeuo, hoc enim fit ex parte ſanguinis magis terreſtri, propterea tardius liquatur, ocyus concreſcit. Hinc cornigera cum ſint ſiciora,

Ariſt. in lib. de hiſt ani.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5487/A

ciora, abundant ſeuo cætera quia ſunt humidiora, vt ſues, adipe.

Galenus proponit regulam, per quam facilè quiſq; partes humidas à ſiccis internoſcat: Quæ enim contactu duræ deprehenduntur, inquit, ſiccæ, quæ molles, humidæ iudicentur: Dicet aliquis, durum dicitur tribus modis, ſiccitate, concretione, repletione. In tympanite venter, in phlegmone pars affecta, repletione dura eſt, gelu concretione, os ſiccitate. Item, cera per ſe ſicca, liquata tamen mollis ſentitur, & metallum fuſum ſi tetigeris, humidum eſſe affirmabis, non ergo protinus ſi quid durum, ſiccum, nec ſi quid molle, humidum dici debet. Reſpondet, durum repletione magis propriè ἀντίτυπον, renitens, appellari, durum vero concretione in corpore viuentis animalis reperiri non poſſe, quia non poſſit tam vehemens eſſe frigus, vt humores conglaciet, poteſt quidem pinguior portio ſanguinis in adipem concreſcere, ſed cum ſit aëria, congelari non poteſt: quare reliquum eſſe, vt quæcũque pars contactu dura deprehendetur, ſiccitate dura iudicetur. Adhæc, non poteſt in nobis vigere tantus calor, vt quemadmodum ignis artificialis metalla, ita ſolida & conſiſtentia omnino fundat. Itaque poſſis audenter partes ad tactum molles humidas affirmare. Hac regula Galenus pulmonem ſuo temperamẽto humidum pronuntiat, quem tamen conſtat nutriri bilioſo ſanguine, vnumquódque autem nutritur ſimili, quare ex accidenti tantum, propter fluxiones quibus eſt opportunus, quia rarus, ſpongioſus, depreſſus, & irrequieto motu calefactus, humidus videtur Arabibus, niſi forte primo naturæ inſtituto humidus ſit, ne continuo motu incaleſcens exſiccetur.

Gal 5. de facult. ſimpl. cap. 5.

Addit Gal. reſtrictionẽ, mollia inquit, humida ſi mollities ſit cum tepido calore, nã mollities liquati plumbi eſt cum calore vehemẽti.

Ordo humidorum.	Ordo ſiccorum.
Pituita	*Os*
Sanguis	*Cartilago*
Adeps	*Ligamentum*
Seuum	*Tendo*
Cerebrum	*Panniculus*
Spinæ medulla	*Arteriæ*

Vterque ex Auicenna.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5487/A

Caro (mãmillarũ Venæ
Pulmo (testium Nerui motorij
Hepar Cor
Renes Nerui sensorij
Lingua Musculus ----
---- Cutis
Cutis

SCHOLION.

QVæ controuerti solent de temperatura partium corporis humani hoc capite paucis explicantur: Omnia ferè sunt dubia & incerta, nam Auerrois contendit cor esse frigidum natura, quamuis contactu calidum sentiatur, quia pluribus partibus frigidis constet, venis, aorta, valuulis: quæ præponderarent illius carni: respondeo istas partes non esse de substantia cordis: inseri quidem cordi, illud non constituere.

De sanguinis temperie non videtur quæstio definita, nam Hippocrates scribit esse frigidum, Aristoteles aqueum: Galenus calidum, quia talis sentiatur: quid si Aristoteles responderet incalescere à spiritu, quo vanescente mox refrigescit: quasi spõte redeat ad temperiem naturalem: verum Aristoteles ipse quæstionem ita dissoluit: vinum & sanguis, quamuis substantia sint aquea, energia tamen sunt calida. De temperamento pulmonis non satis cõuenit inter doctos: Auerrois enim contendit esse calidum siccum, quia nutritur sanguine bilioso, eadem autem sunt principia constitutionis quæ nutritionis.

Galenus scribit esse humidum, argumento ducto à tactu, quod mollis sentiatur; verum Auenrois respondet esse mollem ex accidenti, quia distillatione humescit: Autor libri de corde scribit esse frigidum, quia inspiratum aerem transmittit ad temperandum ardorem cordis, ac si illum substantia sua refrigeret non tanquam flabellum impellat. Inspirat frigidum non aliter quam follis, eúmque expulsione vehementi magis magísque refrigerat.

Venarum quoque & arteriarum temperies vocatur in quæstionem, nam Auenrois & Auicenna inter partes frigidas enumerãt, quia sunt spermaticæ; Galenus, ducto argumento à tactu, mauult dicere calidas, quemadmodum & cerebrum calidum, etiamsi sit spermaticum: fallit sæpè tactus nisi regatur ratione.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5487/A

De vniuersi hominis temperamento, neque viuens omne calidum esse.

CAPVT. VII.

QVæri solet cur φιλάνθρωπος natura, non fecerit hominem omni parte, sed cute sola temperatum. Respondetur, vt expedit vniuerso partes habere dissimiles, ita μικροκόσμου particulas, dissimili modo tẽperandas & conformandas fuisse, vt haberent singulæ proprias & differentes functiones. Vnius enim temperamenti vna est functio, hinc homogenea, vnã & simplicem habent actionem, heterogenea, variam & dissimilem, eóque dissimiliorem quò perfectiora. Rerum enim perfectio, formis, formarum verò, facultatum & & functionum varietate æstimatur. Præstãtiores quippe iudicãtur (de physicis loquor, ne quis cœlestes formas aut metaphysicas obiiciat, quæ plures functiones possunt exercere: Inanimata, quæ sola regit natura, animatis hac ratione sunt imperfectiora. In animatorũ genere belluæ præstant plantis, necnõ belluæ belluis, plantæ plantis, quæ plures obeunt functiones. Hominem igitur animalium hominum præstantissimum, vt plures facultates & functiones decent, ita plures partes dissimili modo temperatæ: Ex omnibus tamen cõmunis vnáque temperies consurgit, vt ex mistilium alteratione vnio, quæ temperamentum totius appellatur: Siccitatem ossis, sanguis, sanguinis humiditatem, os, ita vicissim contẽperat, vt ex cõtrariis tẽperamentis fiat vnum: Quemadmodũ enim totũ nihil est aliud quàm suæ partes, vnitæ & simul sumptæ, ita temperamentum totius, nihil est quàm temperamenti partium omniũ vnio. Hoc quale sit in re quaque, cutis indicat, qualis enim res sentitur si modo nec ipsa, nec manus tãgentis medici fuerit alterata tale esse rei tẽperamẽtũ probabile est, nõ tamẽ necessariũ, nã multa animalia vt οςρακόδερμα, cute sũt sicca & prędura, carne molli: Vides vt lactis triplex sit substantia temperamentis distincta? Serum, frigidum humidum, caseus frigidus

ſiccus, butyrum, calidum humidum, totum vero lac temperatum, aliquantum ad frigidum humidum inclinans? Viden' vt compoſiti medicamenti vna ſit forma nata ex ſimplicium miſtione, diſtincta tamen à ſimplicium ſingulorum viribus & formis? Ecquid aliud ſpecies quàm ſingulorum communio? differt tamen ab illis ſeorſim ſumptis. Prudenter ergo Galenus admonet, ne ex vnius partis temperatura totius temperamentum coniiciamus. Hoc miſti temperamentum, cũ temperamento viuentis nemo confundat, omne enim viuens, quatenus tale, eſt calidum humidum, quia his principiis vita ſubſiſtit, nam quidquid viuit nutriri neceſſe eſt, nutrimur cocto primum alimento, coquitur calore moderato. Tum ex primis qualitatibus duæ ſunt, ita loquar, poſitiuæ, calor & humor, totidem priuantes, frigus & ſiccitas: humoris priuatio: Vita eſt habitus, mors priuatio, hæc ergo priuantibus: Illa, hecticis qualitatibus finienda eſt: Atqui multa, etiam dum viuunt, temperamento ſunt frigidiſſima, vt cicuta & Salamandra, hæc enim luculentum focum extinguit, illa calidiſſimum cor refrigerat. Aliud ergo viuentis, aliud mixti, temperamentum: Alia ſunt vitæ, alia miſtionis principia.

Gal. tamen ſiccitatẽ humore efficaciorem dicit.

SCHOLION.

Eſtne totius & partium idem temperamentum? quidni cũ idem ſit totum quod ſuæ partes, ſi modo coniunctim ſumantur non diuiſim: quamuis enim ſingulæ habeant propriũ temperamentum (quia omnes partes conſpirant in vnum laborántque pro conſeruatione totius ex qua ſuam pendere naturâ duce præſentiant) ex omnibus reſultat vnum temperamentum, quod non eſt huius aut illius partis ſed ſimul omnium: neque enim ſyndeſmo tantum, ſed etiam vnione formæ ſunt vnum, quantumuis differentes: quæ communis forma, vt partes omnes perficit, ſic ex earundem temperie & harmonia profecta videtur, non aliter quam temperamentum cuiuſque partis ex miſtione primarum qualitatum: niſi ipſamet harmonia potius videatur: Quid ergo eſt temperamentum partis? qualitas elementi ex mixtione prædominantis, qualitas exuperans in mixto,

to, Quid est temperamentum totius, harmonia temperamentorum partium humani corporis: natura calidus dicitur, cuius si non plures, saltem præcipuæ partes sunt calidæ, vt cor Iecur: ita de cæteris sentiendum.

Quæritur secundo loco An omne viuens calidum: negat Fernelius, quia multa viuentia, vt papauer & Salamãdra, sunt adeo frigida vt stupefaciant: Salamandræ sanguine si manus illeueris, candens ferrum impune contrectabis: Si sanguis, thesaurus vitæ, caloris & spiritus viuifici primum subiectum, sit frigidissimus, potestne Salamandra dici calida? an sanguis tamdiu calidus est quã diu viuit Salamandra, qua mortua, quia euanuerunt calor & spiritus, nihil prohibet quin sit aqua frigidior: De cicuta idem videtur sentiendum: quamdiu viuit non habet siccum summe frigidum; quia à vitali calore temperatur, quo extincto summe refrigerat. Potestne subsistere paucus & languidus calor cum summo frigore: quidni? quia contrarium quod valde exuperat alterũ perimit, Respondeo calorem vitalem esse cœlestem, proinde agendo non repati ab elementorum qualitatibus: Itaque principia vitæ distinguenda sunt à principiis mistionis: Temperamentum viuẽtis à temperamento mixti. Differunt etenim quæ seorsim existũt, quorumque vno pereunte alterum manet: atqui sublatis per mortem fatalem vitæ principiis, nihilominus manet mixtionis temperamentum: piper mortuum, est calidum, lactuca frigida & humida: Antonius Parmensis contendit his argumentis necessario vtrumque temperamentum esse distinguendum: cuius opinionem refellit Gentilis, alter interpres Auicennæ, quia non sit consentaneum in cicuta frigidissima tantillum calorem tamdiu dominari: quod non est mirum si calor vitalis sit cœlestis: Cæterum Fernelius existimat ex principiis vitæ & mistionis exurgere temperamentum totius: Oriri ex harmonia vtriusque temperamenti, viuentis & misti, qua de re docti viderint: hoc posito: temperamentum male definiuit, concentum mistionis: Debuit enim finiri, cõcentus vitæ & mistionis: Deinde quomodo seruari poterit temperamentum frigidum siccum, quale est melancholicũ: adde quod calidi humidi erunt temperatissimi, quia maior in illis harmonia.

Vt tactus non simpliciter singularum partium temperamenta discernat.

CAPVT VIII.

2. de temp.

NOn placet hæc Galeni sententia: Calidi & frigidi solus tactus est iudex, humidi & sicci cum tactu ratio. Dicitur enim calidum, actu, aut potentia, quomodo cathartica omnia, piper, calx, & cinis, calida sunt, Atqui, hoc, non tactus, sed ratio discernit: Calidū actu, aut per se, aut per aliud dicitur, atqui, arteria per se frigida, contactu calida iudicabitur, debet autem calidum esse per se, quod substantia & temperamento tale dicitur. Ergo vt humidi & sicci, ita calidi & frigidi cum tactu iudex sit ratio, nec prius quidpiam temperatura calidum affirmes, quàm sitne per se, an per aliud tale, diligenter exploraris. Equidem pugnare ratione contra sensum, vt niuem nigram docere, quia sit aqua frigore concreta, frigus autem concretione denigrat, vt nubem densans: calor vero adustione, furoris est, sitquè stupidus necesse est, qui neget ignem esse calidum; sapiēter enim Diogenes, cùm audiret Zenonem sex illis argumentis quæ leguntur 6. Physic. ex publico sugestu demonstrantem, omnia quiescere, nil moueri posse; surrexit, & per scholam deambulauit, vt sensu & experientia sophistæ argutias refutaret, sed sensuum iudicio modus aliquis statuendus est: Rem esse calidam solo contactu percipio, neque ad hoc rationis opem imploro, verùm sitne actu an potentia, per se an per accidens calida, cum ratione cognosco.

Aliud est calidum, aliud calefactum. &c. hoc per aliud, illud per se & natura tale.

SCHOLION.

ACtus potentia, per se per accidens, sunt primæ differentiæ entis Metaphysici: per se tale dicitur quod natura sua tale, per accidens quod ascititium est: Actu tale sensus percipit ratio potentia tale. Aqua actu calida, aut vt melius dicam, calefacta: talis tangendo percipitur. Calx & Euphorbium videbuntur media hyeme contactus iudicio frigida, quæ tamen as-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5487/A

sumpta & à viuentis calore potẽtia eorũ occulta in actũ deducta actu calfaciũt: Per accidens tale, abeunte aduentitia qualitate redit ad naturã: aqua enim calefacta paulatim refrigescit calore vanescente: falletur igitur qui calefactũ, per se calidum dixerit: Atqui tactu tale sentitur, ergo calidi & frigidi tactus non est fidelis nũtius, sola ratio quod est per se tale, ab eo quod per accidens distinguit, actum à potentia:

Multis causis ingenitum temperamentum mutari.

CAPVT IX.

NAtura est quouis habitu adepto permanentior. Habitus enim longa consuetudine firmatus, est altera natura, atqui habitus inueteratus & tempore cõfirmatus difficilè dimouetur. Ergo multo difficilius est natiuum temperamentum quàm acquisitum immutare, quod iis medicis perspicuum est, qui experiẽtia didicerunt naturæ vitia difficilimè curari. Possunt tamen vt pingues, inedia, curis, vigiliis gracilescere, ita graciles otio & delicatiore vita pinguescere, tandémque naturalem habitum in contrarium permutare, sed non cito, nec facilè, natura enim est firma & constans, imò, dicet aliquis, si centies millies in altum lapidem proieceris, nunquam eò spõte ferri assuescet, ac proinde immutabilis. An naturæ nomine veteres solam materiam designabant, materiales autem qualitates, immutari quidem non possunt, sed temperamentum est qualitas formalis, propterea ægrè quidem, sed arte cõsuetudine, mutata vitæ ratione, aliquando tandem poterit immutari? Arbor enim de Perside in Ægyptum translata, venenatam qualitatem salutari permutauit. *Gal.3. de caus. symp.* Fernelius partium solidarum temperiem alterari, & peruerti posse fatetur, in alteram naturam degenerare posse non admittit, qua de re docti viderint.

SCHOLION.

AEris qualitatibus alteratur tẽperamentũ, manifestius alimenti, tãdem. n. assimulat sibi substãtiã nutriti, vt experimur in vitiligine: lõgo. n. vsu frigidioris alimenti refrigeratũ

iecur pituitosũ gignit sanguinẽ, cui⁹ diuturno vsu caro ipsa alba qualis cancrorum, redditur, Boeoti & Thessali coturneum esu purgãtur, quia elleboro nutriuntur, & in Arcadia, caro bubula ineunte verè purgat, quia tũ boues medicatis herbis vescuntur: Atqui caro non acquireret vim purgandi nisi esset in suo temperamento multum immutata, ex carne viperæ subacta cũ farina, paratur pasta pro elephanticis, qua nutritæ gallinæ acquirant viperarum temperamentum: Quid multa? tales sumus qualis sanguis, quia transit in substantiam partis, neque tantum alterat aut peruertit temperamentum, sed etiam in cõtrarium transmutat, vt patet vitiliginis exemplo.

Quid ætas, quot ætatum differentiæ, vtque illarum progressu cuiusque temperamentum vertatur.

CAP. X.

TRibus causis ius naturæ persoluendum est, & omni homini fatali necessitate moriendum. Constamus enim elementari materia, quam distinguit à cœlesti & transmutabilem reddit δύναμις ἀντιφάσεως. Tum nostrum corpus conflatum est ex naturis contrariis. Postremo calor est agens physicum, & finitæ virtutis, repatitur enim agendo, vnde fit, vt non possit æqualem, minus eundem, humorem in eius locum quem assiduè populatur, reponere: His causis toto decursu vitæ assiduæ & graues mutationes accidunt, ex quibus sumuntur ætatum differentiæ. Ætas enim est spatium vitæ, aut mensura mutationum naturalium quæ toto vitæ curriculo contingunt. Toto autem vitæ & durationis tempore, natura patitur quatuor insignes mutationes, totidem igitur sunt ætatum discrimina: de quibus author lib. definit. medicarum fere sic statuit.

Fernelio 5. sunt ætates, adolescentia ad ann. 25. Iuuentus ad 40, constans ætas ad 50. Prima sene. ad 65. Postrema ad summũ diẽ.

Vita nostra vno seculo terminata est, quòd spatium si quis excedat, idem facit quod aurigæ, qui præscriptam metam excurrunt: Huius seculi sunt quatuor quadræ, singulæ viginti quinque annis, plus minus, circumscriptæ: Adolescentia est analoga veri, & sanguinea: Iuuentus respondet æstati, estque biliosa, inclinans

Auicenna adolescentiã terminat an

clinans ætas (cor enim ad quinquagesimum annum quotannis accrescit vna drachma, viribus non mole æstimanda) autumno similis est & melancholica, Senectus, hyemi finitima, atque pituitosa. Humor autē qui dominatur, refert & indicat temperamētum, quare prima ætas, calida humida, secunda, calida sicca, tertia, frigida sicca, postrema, frigida humida, iudicetur: sic enim fit mutatio ex contrario in contrarium per media. Adolescentia, infantiam, pueritiam, pubertatem, & eam quæ nomine generis appellatur, includit. Iuuentus virilem & florentem ætatem comprehendit.

no 30. iuuētutem 40. ætatem declinantem 60. senect. extrema vitæ periodo.

Hic sese offerunt magnæ dubitationes, quibus non sit facile sese expedire, nam Galenus damnat, calidum humidum temperamentum, tamquam putredini & morbo magis opportunum, estque reuera calor humidus, autor putredinis, cuius iniurias frigidis & siccis propulsamus.

Verumtamen, si frigidum siccum temperamentum sit pessimum, calidum, humidum, erit optimum. Tum nostra vita in calido humido posita est. Temperamentum autem quod est similius principiis vitæ, consentaneum est esse melius: Nec prætereundum, à Galeno sanguinem, ver, adolescentiam, calida humida, aliàs temperata nominari, ac si calidum humidum temperamentum, cum temperato confuderit, & optimum esse iudicarit, superioribus ergo respondetur: à calore quidem humido, putredinem induci, sed externo & alieno, insito verò res omnes à carie vindicari, quandiu enim viget, tandiu illæ solutæ putredine perdurāt, quin aër ipse, natura calidus humidus, nunquam putret, nisi forte quiete, vaporum contagione, aut cœlorum influxu à sua temperie recesserit. Non videtur tamen sic, planè soluta quæstio. Nam calidi humidi natura, vt sanguinei, hircum olent, eorúmque excretiones omnes, deiectiones, vrinæ, sudores, fœtent, quæ sunt certissimæ notæ putredinis, maximè verò si sanguis fuerit corruptus, vt in synocho putri, nec dubium est sanguinem, quia sit calidus humidus, omnium facilimè putrere. Vndique angustiæ, nisi constituta distin-

Gal. 8 meth. cap. 7.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5487/A

ſtinctione temperamenti, in id quod mixti, & alterum quod ſit viuẽtis, litem componamus: quam diſtinctionem videtur Galenus negligentius conſideraſſe. Hinc naſcitur altera quæſtio. Veteres, inquit, negabant dari poſſe temperamentum calidum humidum, aut frigidũ ſiccum, quia qualitates actiuæ producunt paſſiuas, calor ſiccitatem, frigus humiditatem. Fernelius contrà, non putat calidum ſiccum, aut frigidum humidum vllum exiſtere, quod magis admiror, cũ ex Galeno quatuor ſimplicia, totidem compoſita, & vnum ſymmetrõ agnouerit. Reſponderet credo, aliud eſſe ætatis, aliud natiuum temperamẽtum, hoc enim miſtionẽ ſequitur, illud principia vitæ: doctè quidem, ſed quid vetat aliquam partem ætatis eſſe calidam & ſiccam? quia iuuẽtus habet multum humoris primigenij, cuius priuatione ætatis temperamentum, ſiccum appellatur.

Age vero, Fernelij ſententiam diligentius expendamus, continet enim multarum quæſtionum fundamẽta: Ætatũ, inquit, tria ſunt tantum temperamenta, calidum humidum, frigidum ſiccum, & his interiectum, temperatum. Cur ita? quia temperamentum ætatis ſequitur vitæ principia, illa autem ſunt duo. Calor ſitus in humore primigenio, quem vt forma materiam, regit, informat, & perficit. Primo tempore natiuitatis, vtroque abundamus, indies enim ſiccescimus, humore illo paulatim abſorpto, naſcentes morimur, finísque ab origine pendet. Verùm ab humore copioſiore, energia caloris ſopitur & obtunditur, vnde ſenſim emergens, vires acquirit, habetque principium, incremẽtum, ſtatum (quo Fernelius deſcribit ætatem temperatam) & declinationem: minutus pabulo, languet, eodem priuatus, marceſcit, hinc frigus & ſiccitas: Prima igitur ætas, eſt humida magis quam calida, Secunda, calida magis quàm humida. Vtráque tamen calida humida, quo ferè modo Galen. pertritam illam & paribus ferè rationum momentis in contrarias partes diſputatam quæſtionem: Síntne pueri, an iuuenes calidiores, diſſoluit: Reſpondet enim pueros ſubſtantia & quantitate caloris natiui, Iuuenes energeia & qualitate, eſſe calidiores. At Iuuenes à Galeno dicuntur

ſicci, ſic eſt, quia pueris comparati, ſunt minus humidi, non abſolutè & per ſe.

Occurrit noua, nec prætereunda quæſtio: Galenus ſcribit ætatis inclinantis temperamentum eſſe melancholicum, quod demonſtrat comment. ad 30. aphor. lib.3. quia vt multa melancholia colligitur autumno, propter bilem æſtu retorridam, ſic eadem iuuentutis feruore aduſta, ætate declinante, degenerat in melancholiam: Quæ ſi ita ſunt, non tãtum Galenus agnoſcit temperamẽtum frigidum ſiccum, ſed nominatim melancholicum. Cúmque ætas inclinans proximè iuuentutem excipiat, non videtur ætatem mediam & conſtantem agnouiſſe. Tamen vt dicam liberè, ſententia illa Galeni non caret dubitatione. Aliud enim eſt, excremento, aliud natura & temperamento melancholicus, aliud etiam humor melancholicus, aliud atra bilis, mihi enim non videtur natura melancholicus, qui inſolatione, ratione victus, aut per ætatem, abundat atra bile, ſed ille mihi eſt temperatura melancholicus, in cuius conformatione vicij melancholia, quod demonſtrabo, ſi prius hanc quæſtionem obiter attigero. Senes ſolidis partibus eſſe ſiccos in cõfeſſo eſt, aliquis tamen illos frigido & humido eſſe temperamento ita probabiliter contenderit. Talis tandem redditur conſtitutio noſtri corporis, quale eſt quod quotidie ſumitur alimentum. Hoc enim cum tempore nos immutat, ſibique temperamentum aſſimilat, atqui pro humore primigenio alimentarius ille qui ſufficitur, eſt crudus & aqueus, hac cauſa, anaſarca, aut leuce, laborantis, temperamentum, eſt frigidum humidum, Nam frigidum hepar pro ſanguine pituitam facit, quã in ſuam naturam cum tempore corpus tranſmutat, eſt enim vt lepra melancholica cancer, ſic pituitoſa, œdema totius corporis: Itaque nihil valdè à ratione alienum dixiſſe videbitur, qui adoleſcentiam ſanguineam, iuuentutẽ, bilioſam, ætatem inclinantem, melancholicam, Senectutem, phlegmaticam defenderit. Ego tamen malim his quatuor differentiis natiuum temperamentum diuidere, quàm vt barbari loquuntur, ætatiuum.

2. de temp.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5487/A

SCHOLION.

Aetas non est curriculum vitæ, sed curriculi mensura: vt enim tempus non est duratio, sed mensura durationis cuiusque rei: sic ætas est tempus quo vitæ spacium distinguimus: distinguitur autem totum illud spacium principio, incremento, statu & declinatione: principio tantum habemus calidi innati quantum postea vmquam, accrescit enim penes qualitatē non substantiam, aut quantitatem, nisi ex accidenti, ratione subiecti maioris, seu extensione materiæ: Postquam ad iustum & naturæ cuiusque viuentis conueniens peruenit incremētum, aliquandiu in eodem statu manet, deinde declinat, vergitque ad interitum, imminuto caloris pabulo. Vt enim animalia initio vitæ abundant humido primigenio: Ita in fine, eiusdem priuatione marcescunt: nisi mors violenta præoccupet naturalem, hæ sunt quatuor insignes mutationes quæ toto vitæ curriculo contingunt in vitæ principiis. Principio includuntur infantia, pueritia, & pubertas: Incremento adolescentia & iuuentus, statu, virilis & consistens ætas, declinatione senectus triplex cruda seu viridis, decrepita, & media, illis vt mediū extremis interiecta: infantia ad annum vsque septimum extenditur, hanc excipit pueritia, quæ ad annum decimum quartum diffunditur: Tum pueri incipiunt pubescere, lanugo incipit in mento efflorescere: pubertatem sequitur adolescentia, quæ ab anno decimo octauo durat vsque ad vigesimum quintum, in quibusdam ad trigesimum: hæc ætas videtur temperata, quod vtriusque principij vitæ magna tum sit æqualitas: Pueri enim magis sunt humidi quam calidi, iuuenes magis calidi quam humidi: Adolescentes vtriusque moderatione temperati.

Cæterum internæ causæ fatalis interitus apud Galenū sunt tres, naturalis siccitas, paulatim absumpto humido primigenio, Triplicis, substantiæ perennis dissipatio, solidæ, humidæ, & spirituosæ, & prouentus excrementorum ineuitabilis, Apud Aristotelem duæ sunt duntaxat, repugnantia, & excretio, repugnantia inquam: Quia quæcunque constant contrariis, insito principio tandem interire necesse est: excretio duplex effluuium perenne, & copia excrementorum: Polypos cito mori propter copiā excrementorum scribit quarto de historia animaliū.

Adolescentiam iuuentus excipit, quæ ad annum trigesimum quintū, ad summū ad quadragesimū extenditur: sequitur deinde

ætas

ætas consistens, sic dicta quod nulla in vitæ principiis, vix vlla in facie aut habitu, corporis mutatio percipiatur: quæ ad quinquagesimum vsque annum producitur: à quo iam incipit ætas declinans, principium senectutis, qua ætate ossa predura sentiuntur, præ nimia siccitate, caro fibrosa, cutis arida & ad modum cribri peruia, instar ruinosi ædificii: sunt quidem humidi humore excrementitio, priuatione radicalis, exucti.

Cæterum hæc thesis solet disputari, An in omni animantium genere mas sit fortior & calidior fœmina: quia inter aues rapaces fœmina solet esse robustior, magis animosa, & ad venatum aptior, quæ sunt intensi caloris certa argumenta: Leæna quoque leone, & vrsa vrso ferocior perhibetur: Verumtamen videtur iste impetus iracundiæ ab impotentiore animo procedere, qui non poßit regere primos, animi motus, non à feruore sanguinis maiore, quandoquidem veluti rabie percitæ, præsertim dum catulos alunt, in obuium quemque furiose irruunt, sed pugnando non perseuerant, vt leones & vrsi: Aues quidem rapaces, tam mares quam fœminæ, calido sunt temperamento, sed maribus tantus inest ardor, vt impediat accretionem qua causa sunt minores & graciliores: qui quidem ardor cum in fœmellis temperetur, crescunt magis, & animæ functiones potentius exercent: Hypothesis an vir muliere calidior, disputabitur libro de procreatione hominis.

Temperamentum nullum biliosum, sanguineum, pituitosum, aut melancholicum dici debere.

CAPVT XI.

FErnelius in eorum reprehensionem excurrit qui differentias natiui temperamenti quatuor humoribus expresserunt, ego vero qui Gallorum vernaculo & familiari sermone, quotidie audio humorem, pro natura & temperie cuiusque propria vsurpari, hoc nõ temere olim assertum esse coniicio. Constamus enim duobus principiis, semine. vt effi ciente, sanguine materno, vt materia, sanguinis massa quatuor humores includuntur, vt autẽ semẽ ex portione sanguinis frigidiore, frigidiores, ex calidiore, calidiores partes efformat. Ita si forte tota massa sit biliosior, quid vetat to-

tum quod inde consurgit, biliosum appellare? Præterea ex alimento solet natura humorem temperamēto congenerem generare. Videas. n. in naturis admodum calidis, bilem, in frigidis, pituitam dominari: non dico pituitam quàm procreant externæ causæ, vt otiū, hyems, regio, frigidius alimentum, sed eam quæ cōnascitur, & quamquam variè ætate, morbo, aut similibus causis alteretur, nobis commoritur: finge enim duos, vnum frigidioris, alterum calidioris naturæ, si cætera sint paria, huius quàm illius sanguis faciliùs à calidis incalescet, illius verò, à frigidis refrigescet, nihilominus qualis à natura factus est, talis toto vitæ curriculo nuncupatur, sanguineus quippe vel biliosus. Temperamentum enim dependet ex elementorū mistione, atqui coniuncta & vera nostri ortus elementa sunt semen & sanguis. Ignis enim, aer & aqua, sunt elementa mixtorum omnium communia, non animaliū perfectorum propria, ergo pro natura, proportione, & qualitate humoris in generatione vincentis, nihil prohibet quendam temperamēto sanguineum, biliosum, pituitosum aut melācholicum nominare: Melancholicus inquit Galenus in libris de diæta est nomen temperamenti: Vbi ille idem, Hipp. inquit temperamenta designat quoties hos natura biliosos, illos vero melancholicos esse dicit: Si tamen magis placent differētiæ temperamentorum quæ vulgo probantur, illas habeto, hoc vnico conclusas syllogismo. Quot modis dicitur vnum contrarium totidem & alterum. Atqui, intemperies quędam est totius, quædam partis, vtraq;, vel æqualis, vt febris hectica, vel inæqualis, vt diaria & putris: Hæc rursum vel simplex, calida, frigida, humida, sicca: Aut coniuncta, calida humida, calida sicca, frigida humida, frigida sicca, nuda an cum materia iā nil refert. Ergo temperamentum quoddam est totius, alterum partis, vtrumque temperatum vel intemperatum: Hoc vel simplex calidum, frigidum, humidum, siccum; vel coniunctum calidum humidum, calidū siccum, frigidum humidum, frigidum siccum: Illud vel exquisite, quod ad pondus vel naturæ & actioni congruenter, quod ad iustitiam temperatum dici solet.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5487/A

SCHOLION.

SVntne in hominum genere quidam temperamento biliosi, aut pituitosi, Quidni? quia natura est fixa, & mutari nescia, sanguis autem, bilis, pituita, & melancholicus succus non tantum per ætates mutantur, sed etiam per anni tempestates, quinimò per quatuor diei tempora: Respondeo eum non dici temperamento biliosum, in quo bilis exuperat. Nam si vescatur cibis in bilem verti paratis, vt cœpis, aliis, porris, synapi, abundabit quidem in eo bilis, non propterea natura biliosus erit, sed accidente: Is demum dicendus est temperamento biliosus, in cuius ortu vicit bilis: Duo enim principia ad hominis generationem concurrunt, semen, & maternus sanguis, sanguinem cum dico, quatuor humorum congeriem significo: Atqui fieri potest vt in massa bilis exuperet, quid ergo prohibet quin istum, quod plurima constet bile, natura biliosum nuncupemus? Partes principes, cor inprimis & iecur, natura composuit ex sanguine biliosiore, qualis in massa redundabat.

FINIS.

IOAN. RIOLANI
AD
FERNELII LIBRVM
de Spiritu & Calido innato.
COMMENTARIVS.
PRÆFATIO.

Ad socerum suum SIMONEM PETREVM, *Medicum Parisiensem.*

OPTABAT Euripides, vt vel muti essemus, vel res communi sermone nobiscum loquerentur (Petree doctissime) Ea enim quibus homo communi opinione belluis præcellit putabat illi data esse in crucem & sollicitudinem perpetuam, quia ratio scientiæ flagrans desiderio nunquam otiatur, sed etiam inter dormiendum aliquid agitat: Sermonis studium propter varietatem & confusionem immensum, solidam contemplationem peruertit. Ego verò pro sermonis beneficio, optarim potius animorum inter sese, & cum rebus, interiorem colloqutionem, scilicet vt alter in alterius animo scriptas notiones,